

孔子学院通讯
罗兰大学孔子学院
2009年第二期
免费发行

Konfuciusz Krónika

Az ELTE Konfuciusz Intézet ingyenes magazinja

III. évfolyam 2009/2. szám

Miért tanuljunk kínaiul?

A kínai a legtöbbször által anyanyelvként beszélt nyelv a világon. Az emberiség több mint egyötödének kínai az anyanyelve. A kínai az ENSZ hivatalos nyelveinek egyike.

Az elmúlt harminc év bámulatos, évi 10%-os gazdasági növekedésének köszönhetően Kína ma a világ egyik legfontosabb gazdasági, politikai, kulturális nagyhatalma. A kínai gazdaság a világon a harmadik legnagyobb, de néhány éven belül az USA mögött a második lesz, leghagyva Japánt.

Kína megbecsült tagja a nemzetek közösségének. 2008-ban sikeres olimpiát rendezett, 2010-ben világkiállításnak ad otthont, s az élet szinte minden területén megkerülhetetlen.

A kínai cégek behálózják a világot, s a multinacionális vállalatok túlnyomó többsége jelen van Kínában. E cégek mindegyikének szüksége van kínaiul jól beszélő szakemberekre.

A magyar-kínai kapcsolatok az utóbbi években sosem látott gyorsasággal fejlődtek. Kína ma Magyarország legnagyobb ázsiai kereskedelmi partnere, hazánk pedig Kína második legjelentősebb partnere Közép-Európában. Kulturális kapcsolataink is egyre szorosabbak, 2007-2008-ban például Magyarország „Magyar Évad Kínában” címmel változatos programsorozatot rendezett több kínai nagyvárosban.

A kínai nyelv egyre népszerűbb a világon: jelenleg 60 millióan tanulják idegen nyelvként, de ez a szám 2010-re becslések szerint 100 millióra fog növekedni.

A kínai a világ egyik legősibb civilizációja, mely hihetetlenül sokszínű, értékes kulturális kincsekkel gazdagította az emberiséget. A kínai nyelv megismerése nemcsak jó befektetés, hanem általa hozzáférhetünk e rendkívül gazdag kultúrához is.

A kínai nyelv még csak nem is olyan nehéz, ahogy azt sokan gondolják. Nyelvtana a világon az egyik legegyszerűbb.

szerűbb (nincsenek toldalékok, nemek, számok, esetek), egyedül a zenei hangsúlyok és az írás jelenthetnek problémát. Ám azt a 3000 írásjegyet megtanulni, amelyet a mindennapi életben használnak, egyáltalán nem boszorkányság.

A kínai nyelv immár mindenki számára elérhető. A 2006-ban nyílt ELTE Konfuciusz Intézet rendszeresen indít különböző szintű kínai nyelvtanfolyamokat. Ugyanitt változatos kulturális programok is várják az érdeklődőket, s a modern Kína megismerését is feladatunknak tekintjük. Nyelvtanfolyamainkat kínai anyanyelvű vagy Kínában képzett tanárok tartják, a legmodernebb tananyagokra építve, Budapest szívében. Tanfolyamainkra, programjainkra mindenkit szeretettel várunk!

ELTE Konfuciusz Intézet

Cím: 1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F. I. 16.

Telefon: (36)-(1)-411-65-97, (36)-(1)-411-65-00/5401

Nyitva: H–Cs: 8.30–13.00, 14.00–16.00,
P: 8.30–14.00

E-mail: office@konfuciuszintezet.hu

Fax: (36)-(1)-411-65-98

Honlap: www.konfuciuszintezet.hu

A könyvtár nyitva tartása: H: 15:00–16:00,
előzetes bejelentkezés alapján
(culture@konfuciuszintezet.hu)

亲爱的读者们！

六十年前，1949年10月4日，中华人民共和国宣告成立仅过三天，匈牙利就正式承认了它的合法地位。匈牙利率先与中国直接建立了正式外交关系。其重要性不仅在政治方面：就在那时开始了留学生和学者的交流互访，就在那时为匈牙利的中国研究机构和中国的匈牙利研究机构奠定了根基，并从那时开始加强了对彼此文化、历史与社会的深层次了解。在今天，我们的文化关系得到重新复兴。这个周年纪念日不仅为我们回顾既往的成果提供了契机，也使我们看到中匈两国关系在现代领域的机会和未来。

今年，已经成立近三年的罗兰大学孔子学院也将举办一系列庆祝活动：组织中匈两国建交60周年研讨会，为多项旨在拉近我们两国文化距离的科学与文化活动提供园地。当然，我们的传统活动仍会继续开展：在这半年里，我们继续举办电影俱乐部、关于今日中国的系列讲座，并参加多次大型的文化活动。

罗兰大学孔子学院的中文教学范围也将进一步拓展：除了传统的语言学习班、罗兰大学语言课外，我们将在更多的中学教授汉语，而且作为新的项目，将在多所大学开设免费汉语课。在今年秋天，我们还将举办中文水平考试（HSK）和免费的中文学习班。

罗兰大学孔子学院的网站也随时更新，向朋友们详细介绍我们的活动项目。与此同时，朋友们还可以查阅《孔子学院通讯》至今发表过的所有文章，并可以参加中国知识的网上竞赛。关于《孔子学院通讯》，我们提醒您注意的是，从这期开始——为了更好地与学期相协调——在9月和2月出版，同时继续免费发行。

愿能带给您一段愉快、充实的美好时光！

主编
绍莱特博士

KEDVES OLVASÓ!

Hatvan éve, 1949. október 4-én, alig három nappal annak kikiáltása után Magyarország hivatalosan elismerte a Kínai Népköztársaságot, s a két ország hamarosan felvette a diplomáciai kapcsolatot. Ez volt az első eset, hogy hazánk és Kína közvetlen hivatalos kapcsolatra lépett egymással. Mindez nemcsak politikai szempontból volt fontos: ekkor indult meg a diák- és kutatócsere, ekkor teremtődtek meg a magyar Kínakutatás és a kínai Magyarország-kutatás intézményes keretei, s megkezdődhetett egymás kultúrájának, történelmének, társadalmának mélyebb megismerése. S a kulturális kapcsolatok ma új reneszánszukat élik. Az évforduló lehetőséget teremt arra, hogy áttekintsük eddigi eredményeinket, s számba vegyük lehetőségeinket, kilátásainkat a kínai-magyar viszony minden területén.

Ehhez az idén hároméves ELTE Konfuciusz Intézet is hozzájárul: a diplomáciai kapcsolatfelvétel évfordulóján konferenciát rendez, s számos egyéb tudományos és kulturális programnak ad otthont, amelyek önmagukban is kultúráink közeledését szolgálják. Természetesen rendszeres programjaink is folytatódnak: ebben a félévben is lesz filmklub, eladássorozat a mai Kínáról, részt veszünk számos nagy kulturális rendezvényen.

Konfuciusz Krónika
Az ELTE Konfuciusz Intézet magazinja
2009. III. évf. 2. szám
HU ISSN 1789-8617
Megjelenik évente kétszer
Főszerkesztő: Dr. Salát Gergely
Képszerkesztő: Szabó György
Tördelőszerkesztő: Bukovics Zoltán
Képek: Salát Gergely, Szabó György,
Szentmártoni Livia
Felelős kiadó: Dr. Hamar Imre
Cím: ELTE Konfuciusz Intézet,
1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F
Tel.: (36)-(1)-411-65-97
Fax: (36)-(1)-411-65-98
www.konfuciuszintezet.hu
media@konfuciuszintezet.hu

A kínai nyelvtanítást is tovább bővítjük: a szokásos nyelvtanfolyamok, ELTE-s nyelvórák mellett idéntől még több gimnáziumban tanítunk kínait, sőt újdonságként már más egyetemeken is kínálunk ingyenes kurzusokat. Ezen az őszön is megrendezzük a Kínai Szintfelmérő Vizsgát (HSK), s ingyenes kínai tanfolyamot is meghirdetünk.

Honlapunk teljesen megújult, hogy még naprakészebben tájékoztassa az érdeklődőket programjainkról, emellett felkerülnek rá a Konfuciusz Krónikában eddig megjelent cikkek, valamint on-line Kína-kvízzel is játszhatnak a látogatók. A Konfuciusz Krónikával kapcsolatban arra érdemes felhívni a figyelmet, hogy a magazin a jelen számtól fogva – a tanévekhez jobban igazodva – szeptemberben, illetve februárban jelenik meg, egy időben szintén ingyenes programfüzetünkkel.

Kellemes időtöltést, tartalmas szórakozást kívánunk!

Dr. Salát Gergely
főszerkesztő

A Konfuciusz Intézet elmúlt fél éve

孔子学院在过去半年内的活动

罗兰大学孔子学院在过去半年来，继续举办各种文化、教学和学术研究活动。

Bár a Konfuciusz Krónika előző számának megjelenése óta csak néhány hónap telt el, amibe a nyári szünet is belesett, Krónika rovatunkban bőven van miről beszámolni intézetünk tevékenységével kapcsolatban.

Az elmúlt időszakban tovább folytatódott az „Ismerkedés a mai Kínával” című előadás-sorozat, amelynek 2009 tavaszán immár negyedik szemesztere kezdődött el. Az előadásokra, mint minden félévben, minden hónap utolsó keddjén este 6-kor került sor. Az előadások során különböző szakterületek specialistái ismertetik meg az érdeklődőket a mai kínai politika, gazdaság és kultúra egyes kérdéseivel. 2008 márciusa óta szó volt a kínai pop- és rockzenéről, a gazdasági válság kínai kezeléséről,

从上一期《孔子学院通讯》发行以来，我们继续举办题为“了解今日中国”的系列讲座，从2009年春天开始的这期已是第四期了。和过去一样，我们的系列讲座均在每个月最后一个星期二的晚上6点举行。在我们的讲座上，我们聘请不同领域的专家们为朋友们介绍今日中国的政治、经济与文化等诸多领域。自2008年3月开始，我们做过中国的流行乐与摇滚乐、中国对经济危机的应对、以及中国政治、经济概况等方方面面的讲座。在每个月第一周的星期二晚上，我们继续举办电影俱乐部，播放中文原声、英文字幕、在匈牙利尚未公映的新电影。

valamint Kína általános politikai-gazdasági helyzetéről. Ugyancsak folytatódott a minden hónap első keddjén este megrendezett kínai filmklub, melynek keretében jórészt új, Magyarországon forgalomba nem került filmeket vetítünk eredeti kínai nyelven, angol felirattal.

在过去半年里，罗兰大学孔子学院主办或协办了两次大规模的国际学术会议。在4月份举办的克洛什·乔玛纪念日系列活动中，罗兰大学孔子学院作为主办方之一，于4月23日筹办了题为“克洛什·乔玛与藏传佛教”的学术会议。5月28—29日，罗兰大学孔子学院组织举办了题为“中国与中东欧之间文化交流的过去与现在”的国际会议，在这次会议上，中国的东欧专家们与中东欧地区的中国专家们一起交流了观点，介绍了经验，分享了彼此的研究成果。

Felhívjuk a figyelmet ingyenes „ismerkedő” intenzív tanfolyamunkra, amelyet ebben a félévben kétszer hirdetünk meg: 2009. október 26.–november 6., illetve 2009. november 23.–december 4. között. A tanfolyam időtartama két hét, napi 1X2 óra, hétfőtől péntekig minden nap 18:00–19:30-ig. Az ismerkedő tanfolyam sikeres elvégzése után a következő modulra 50%-os kedvezménnyel (mindössze 16.000 ft-ért) iratkozhatnak be a hallgatók.

A félév folyamán az ELTE Konfuciusz Intézet (EKI) két nagyszabású nemzetközi konferenciának volt szervezője, illetve társszervezője. A 2009. április 21–23 között megrendezett Kőrösi Csoma Jubileumi Napok keretében az EKI volt az egyik házigazdája az április 23-i „Kőrösi Csoma és a tibeti buddhizmus” című konferenciának. Május 28–29-én az EKI szervezte meg a „Kína, illetve Közép- és Kelet-Európa közötti kulturális kapcsolatok múltja és jelene” című nemzetközi konferenciát, amelyen kínai Kelet-Európa-kutatók, illetve térségünkbeli Kína-kutatók cserélték ki tapasztalataikat, és osztották meg egymással kutatási eredményeiket.

Április 22-én az EKI „Kínai–Magyar Szalon” nevű rendezvényén magyarul tanuló kínai és kínaiul tanuló magyar diákok találkozhattak egymással. Május 8-án délután rendezték meg a VIII. „Kínai Híd” nyelvi versenyt, amelyen az EKI diákjai is sikeresen szerepeltek.

4月22日，在罗兰大学孔子学院组织的名为“汉语沙龙”的活动中，学习匈牙利语的中国学生和学习中文的匈牙利学生彼此相识。在5月8日举办的第八届汉语桥比赛中，罗兰大学孔子学院的学生们表现出色。

5月16至17日，罗兰大学孔子学院与霍普·费伦茨东亚艺术博物馆籍“博物馆文化节”之机，在民族博物馆花园里联合举办了“中国书法、剪纸等表演”，吸引了许多观众。5月31日，在城市公园举办的儿童节活动——“民族大街”上，罗兰大学孔子学院搭建帐篷，举办类似的传统表演，向孩子们介绍中国文化。

5月28日，辽宁民族乐团应罗兰大学孔子学院之邀，在罗兰大学大礼堂成功举办了“中国民族音乐晚会”。6月20日，在“博物馆之夜”活动中，在霍普·费伦茨东亚艺术博物馆举办了书法表演。

Május 16–17-én az EKI a Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeummal közösen kalligráfia-, papírkivágás- és egyéb foglalkozásokkal várta az érdeklődőket a Múzeumok Majálisán a Nemzeti Múzeum kertjében. Hasonló programokat kínált

Nyelvtanfolyamok az ELTE Konfuciusz Intézetben

Különböző szintű kínai nyelvtanfolyamaink folyamatosan indulnak. Egy nyolchetes modul (32 tanóra, heti 2X2 vagy 1X4 tanóra) ára 32.000 ft (+3500 ft a jegyzet és CD költsége). Az órák hétfőn-szerdán 18:00-19:30, kedden-csütörtökön 18:00-19:30, illetve szombaton 10:00-13:00 között vannak. Magántanulók oktatását is vállaljuk 4.000 ft/60 perc óradíjjal, megbeszélés szerinti tananyaggal és időpontban. Kihelyezett céges tanfolyamok esetén az időpont, tananyag, díjazás megegyezés tárgya. Az órákat kínai anyanyelvű, angolul oktató vagy magyar anyanyelvű, Kínában képzett tanárok tartják. Csoportlétszám: 7–10 fő. Minden modul végén a hallgatók írásbeli és szóbeli záróvizsgát tesznek. A záróvizsgán elért eredményről Modulzáró Bizonyítványt kapnak. A vizsgán való részvétel nem kötelező, de ajánlott, mert így a hallgatók az elért eredmények alapján pontos képet kapnak tudásszintjükéről. A kínai nyelvi csoportokban a legeredményesebb hallgató 20%-os kedvezményt kap a következő modul árából. Ha a hallgató a beiratkozáskor egyszerre két modul árát fizeti be, akkor 10% kedvezményben részesül. ELTE-n tanuló, dolgozó, illetve ELTE-n végzett hallgatóink kedvezményt kapnak. A fenti kedvezmények nem vonhatók össze. Az EKI magyar nyelvtanfolyamokat is indít kínaiak számára kezdő és haladó szinten. Egy modul (32 tanóra) ára: 40.000 ft + 3500 ft jegyzet és CD. Az órák időpontja: hétfő-szerda 18:00-19:30, kedd-csütörtök 18:00-19:30. A megadott árak 2010. február 1-től változhatnak. Tanfolyamaink kezdési időpontjáról készséggel adunk felvilágosítást a 411-65-97-es telefonszámon.

罗兰大学孔子学院在汉语教学的工作也在继续。除了举办初级、中级汉语学习班之外，我们还开设了商务汉语学习班、汉语水平考试（HSK）辅导班和最新免费开设的“汉语入门”学习班。我们还继续为罗兰大学非中文专业的学生举办免费的汉语普及班，学生们不仅可以得到学分，还有机会接受我们中文母语的老师在罗兰大学文学院的专业授课。我们取得的另一个重大进展是，从今年开始，所有的学生都可以申请罗兰大学孔子学院的中国奖学金。在语言教学的同时，我们还开办了中国书法讲座和太极拳学习班。

kezdő és haladó nyelvtanfolyam mellett indítottunk üzleti kínai nyelvi kurzusokat, HSK (Kínai Szintfelmérő Vizsga) előkészítőt, valamint újdonságképpen ingyenes „ismerkedő” nyelvtanfolyamot. Továbbra is tartunk ingyenes köziseme-

ta a Konfuciusz Krónika eddigi számainak cikkei, illetve egy kínai kulturális kvízzjáték is.

Programjaink a jövőben is folytatódnak és gazdagodnak. Aktuális híreinkről az érdeklődők továbbra is az EKI-ben ingyenesen beszerezhető programfüzetünkéből, illetve a www.konfuciuszintezet.hu honlapról tájékozódhatnak.

az EKI sátra május 31-én a városligeti gyereknapon a Nemzetek Utcájában.

Május 28-án az ELTE dísztermében nagyszerű kínai népzenei gálát rendeztünk a Liaoningi Népi Zenekar művészeinek részvételével.

Június 20-án a Hopp Ferenc Múzeumban az EKI kalligrábiabemutatóval vett részt a Múzeumok Éjszakáján.

Az EKI a kínai nyelvoktatás területén végzett munkáját is folytatta. Számos

reti kínai órákat az ELTE nem kínai szakos diákjainak, amelyekért azok kreditpontokat kapnak, emellett kínai anyanyelvű tanáraink az ELTE BTK kínai szakjának munkájába is bekapcsolódtak. Jelentős előrelépés, hogy idén-től kezdve az EKI kínai ösztöndíjakat is meghirdet, amelyekre bárki pályázhat. A nyelvi kurzusok mellett kalligráfia- és tajcsi-tanfolyamot is indítottunk.

A közelmúltban jelentősen megújult az EKI honlapja. A friss hírek, programok mellett megtalálhatók raj-

在近期，我们对罗兰大学孔子学院网站也进行了大幅度更新。大家不仅可以在网上查到新闻报道和节目预告，还能读到《孔子学院通讯》至今以来所发表过的所有文章及中国知识问答等。

我们将在明年进一步丰富我们的活动内容。请朋友们仍能从罗兰大学孔子学院发行的免费节目手册和我们的网站（www.konfuciuszintezet.hu）上查到各项活动的即时讯息。

A magyarokban mindig is élt a keleti eredet tudata, így Ázsiára nem csupán távoli, egzotikus vidékként, hanem afféle őshazaként tekintettünk. Az első magyar, aki bizonyítottan eljutott Kínába, egy Magyarországi Gergely nevű szerzetes volt, aki 1341-ben egy pápai követség tagjaként Khanbalikban – vagyis Pekingben – magával a kínai császárral is találkozott, majd 1346-ban visszatért Európába. Nem sokkal utána egy budai pálos vagy domonkos rendi barát, Boldog Eskandell (vagy Eskandélyi) Máté járt Kína belsejében, aki ott is halt vértanúhalált 1399 körül – legendárium szerint ő volt az első kínai vértanú. Az ezt követő századokban, mivel a Török Birodalom lezárta a Távols-Keletre vezető utakat, a kapcsolat hosszú időre megszakadt. A következő ismert utazó a jezsuita Gruber János, II. Apafi Mihály erdélyi fejedelem udvari káplánja volt: ő 1658-ban szállt partra Makaóban, és Pekingben is tevékenykedett néhány évig. Hazatérése után a nagyszombati egyetemen tartott előadásokat Belső-Ázsiáról. Ismert magyar hittérítő volt még jóval később a lazarista Erdélyi Ignác, aki 1861-től 1885-ös haláláig Kínában működött.

Kalandorok, tudósok

A 18. századtól már világi utazók is megfordultak Kínában. A szabólegényből lett vándor, Jelky András (1738–1783) – több hihetetlen megpróbáltatást túlélve – elve-

tődött Makaóba és Kantonba is, ahol egy időre holland szolgálatba állt. Benyovszky Móric (1741–1786), a század egyik leghíresebb kalandora pedig, miután egy lopott hajóval megszökött a kamcsatkai orosz hadifogolytáborból, Taiwanon töltött néhány hetet, mielőtt továbbutazván Madagaszkár királya lett.

A következő évszázadban Magyarországról már nemcsak hittérítők vagy kalandorok, hanem tudós utazók is eljutottak Kínába. Kőrösi Csoma Sándor (1784–1842) azért indult el Nagyenyedről a mesés Keletre, hogy felkutassa a magyarok őshazáját. Hosszas vándorlás után egészen Tibetig jutott, ahol az 1820-as években hosszú időt töltött különböző kolostorokban. Bár a magyarok őseinek nyomát nem találta meg, tibeti szótárával, nyelvtanával és egyéb munkáival a tibetológia tudományának világszerte tisztelt megalapítója lett. Andrássy Manó (1821–1891) gróf a szabadságharc leverése után emigránsként bejárta Délkelet-Ázsiát, s 1949-ben érintette Hongkongot, Makaót és Kanton is. Kínai és indiai utazásairól készült rajzait díszes kötetben jelentette meg, amelynek alapján beválasztották a Magyar Tudományos Akadémia tagjai közé.

Szintén a tudós utazók sorát gyarapította Xántus János (1825–1894) természetkutató, etnográfus, aki a szabadságharc után Amerikába emigrált, majd természettudományi gyűjteményével hazatérve megalapította a pesti Állatkertet és meg-

alapozta a későbbi Néprajzi Múzeumot. Tagja lett az 1868-ban indult osztrák-magyar délkelet-ázsiai expedíciónak, amelyvel többek között Kínába is eljutott, s az út során gazdag anyagot gyűjtött. Miután az expedíció vezetőivel összekülönbözött azon, hogy a gyűjtött anyag a bécsi vagy a pesti múzeumba kerüljön-e, különvált társaitól, s egyedül folytatta útját.

A Monarchia és Kína

A közös osztrák-magyar lobogó alatt indított expedíció, amellyel Xántus is utazott, az első alkalmat jelentette a kiegyezés után, hogy Magyarország megjelent a nemzetközi porondon (a költségek egyharmadát Magyarország fedezte). Az első szerződést a Monarchia és Kína között ez a küldöttség kötötte: 1869. szeptember 2-án Pekingben kereskedelmi és hajózási egyezményt írtak alá, amely 1917-ig maradt érvényben. Közvetlenül ezután a Monarchia főkonzulátust nyitott Shanghaiban, majd jóval később, 1897-ben a pekingi követség is megnyílt. Kína csak 1902-ben küldte el első diplomáciai képviselőjét Bécsbe, addig a pétervári kínai követ látta el ezt a funkciót.

A korszak legjelentősebb magyar expedícióját Széchenyi Béla gróf (1837–1908) – a „legnagyobb magyar” fia – vezette: 1877–80 közötti, 29 hónapos útján három társával – a világhírű földrajztudóssal, Lóczy Lajossal, Gustav Kreitner osztrák

Budapesttől

A magyar–kínai kapcsolatok története

Kína és Magyarország hatvan éve vette fel egymással a diplomáciai kapcsolatot. Az első érintkezés azonban nem ekkor történt a két ország között, a kölcsönös ismerkedés már jóval korábban megkezdődött.

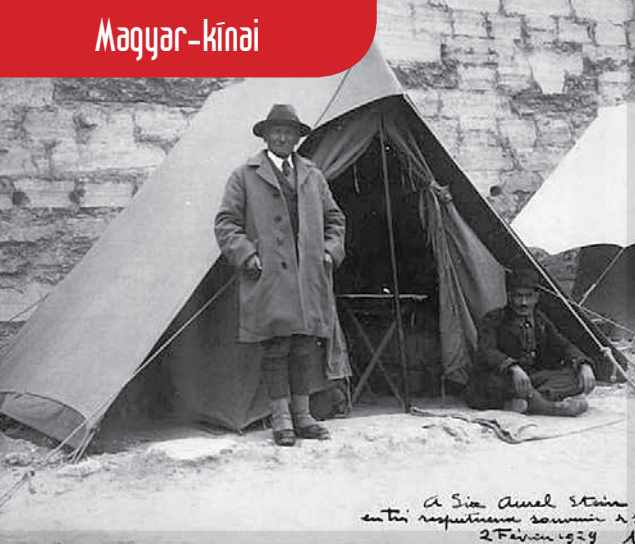
térképésszel és Bálint Gábor nyelvészrel – bejárta Kína nagy részét, illetve több kelet- és délkelet-ázsiai területet. Kínában feltérképezték a Jangce deltavidékét, Gansu, Qinghai és Yunnan tartományt, s eredményeikről három vastag kötetben számoltak be. Az általuk gyűjtött tudományos anyag, kőzet- és kőüleminták feldolgozását kéttucatnyi tudós végezte el, Kínáról szóló földrajzi leírásaik pedig évtizedekig alapvető jelentőségűnek számítottak. Széchenyi útjának annyi politikai vonatkozása volt, hogy fogadta őt Li Hongzhang, a kor egyik legbefolyososabb kínai politikusa, aki Oroszország és a Monarchia kapcsolatairól érdeklődött tőle. Széchenyi – a korban meglehetősen egyedülálló módon – felemelte szavát a gyarmatosítás barbár módszerei ellen. „Látván e pusztítást – írja a nyugatiak által lerombolt Yuanmingyuan palota romjain – szégyenpir borítá el arcomat, és resteltem európai voltomat a khinai előtt, kinek mi beszélünk culturáról.”

Stein Aurél

Lóczy Lajos számolt be először nyugaton az ősi Selyemút mentén fekvő Dunhuang buddhista barlangtemplomairól. Az ő 1902-es hamburgi előadása alapján indult Dunhuangba Stein Aurél (1862–1943), a magyar származású, de brit állampolgárságú felfedező, aki ekkor már évek óta Belső-Ázsia eltűnt civilizációi után kutatott. Stein végül 1907-ben jutott el Dunhuangba, amelyből ekkorra – bár valaha virágzó kereskedelmi és vallási központ volt – már csak romos, csaknem teljesen elhagyatott oázisvároska maradt Kína és a belső-ázsiai sivatagok peremén. A város melletti homokkő falba vájt Ezer Buddha barlangtemplomok mintegy ötszáz celláját színes falfestmények, domborművek, szobrok díszítették, amelyek rendkívül gazdag képet adtak a középkori kínai és belső-ázsiai buddhista művészetről. Az igazi kincsek azonban egy titkos, befalazott üregben rejtőztek: az egyik barlangtemplomból nyíló apró helyiségbe egy évezrede több ezer Kr. u. 500–1000 között keletkezett kéziratot, képet, könyvet rejtettek. A rejtékhelyet nem sokkal Stein érkezése előtt fedezte fel a kiürült barlangtemplom őrzője, egy Wang nevű szerzetes, aki a kéziratok eladogatásával igyekezett pénzt szerezni a kolostor felújítására. Steinnek végül sikerült huszonnégy láda irattokercset, illetve öt láda képet és hímezést megszereznie Wangtól.

Pekingig

A Sie Axel Stein
en tui respectu summi 2
2 Febr. 1929

s ezeket Londonba szállíttatta. Stein nyomán más külföldi tudósok is Dunhuangba utaztak tekercekért, így a felbecsülhetetlen kincsegyüttes szétszóródott a világ különböző múzeumai, gyűjteményei között. Ma a tudósok egy nemzetközi projekt keretében az interneten igyekeznek „összerakni” a teljes dunhuangi kollektiót, hogy az egymástól elválasztott, sőt sokszor egyszerűen több darabra tépett iratok legalább virtuálisan egyesülhessenek.

Érdemes megemlítenünk még Zichy Jenő kínai expedícióját: a magyar gróf viszontagságos szárazföldi úton jutott el 1898 szeptemberében Pekingbe, azzal a céllal, hogy a pekingi császári levéltárban felkutassa azokat az állítólagos Árpád-kori okleveleket, amelyeket Batu kán rabolt el Magyarországról. Pekingben azonban éppen ekkor zajlott a „száznapos reform” végét jelentő puccs, így Zichy nem jutott be a levéltárba; később persze az is kiderült, hogy ott nincsenek magyar anyagok.

Az első kínaiak Magyarországon

1900-ban az Osztrák–Magyar Monarchia részt vett a bokszerfelkelés leverésében, s a dicstelen akció nyomán jelenléte erősödött Kínában. Koncessziós területet szerzett Tianjin városában, s konzulátust is nyitott itt és a shandongi Zhifuban. A kapcsolat azonban nem volt teljesen egyoldalú. Mint említettük, 1902-ben Kína képvisellet létesített Bécsben. 1906-ban egy mandzsu herceg vezetésével magas rangú kínai delegáció látogatott a Monarchiába, ahol egyebek mellett megtekintették Weiss Manfréd csepeli tölténygyárát; 1910-ben egy másik herceg tanulmányozta a magyar hadiipari üzemeket. 1912–1916 között a két ország hét kölcsönszerződést is kötött. A hivatalos küldöttségek mellett érdemes

még megemlíteni egy híres kínai személyiséget, aki Magyarországra látogatott: Kang Youwei (1858–1927), a száznapos reform vezetője 1904-ben nyugati körútja során hozzánk is eljutott, s verset írt a magyarokról: „Fehér a bőrszín, piros az orca – / megismerszik mégis a fajta: / szívből köszönt, kezemet rázza / a magyarok kicsinye-nagyja. / Magyarországon ritka vándor, / soha nem látott, hona távol / – első vagyok, ki erre járok / a messzi kínai hazából.” (Galla Endre fordítása.)

A két világháború között

1917. augusztus 14-én Kína hadat üzent az Osztrák–Magyar Monarchiának, ezzel a diplomáciai kapcsolat hosszú időre megszakadt, a korábbi szerződések érvényüket veszítették. A két világháború között az érintkezés csaknem teljesen megszűnt, békeszerződést is csak 1926-ban kötöttünk. Magyarország kínai képvisellet Hollandia látta el. Magyarok természetesen továbbra is éltek Kínában: például hazatérőben sok oroszországi hadifogságba esett magyar katona állt meg – vagy telepedett meg végleg – Shanghaiban, s később magyar zsidók is menekültek ide. A korszak híres személyisége volt a besztercebányai születésű Hugyec (vagy Hudec) László (1893–1958) építész. Ő 1920-ban került Shanghaiba, ahol 1925-ben saját céget alapított, s összesen 65 épületet tervezett a nemzetközi metropoliszban. Épületei – például a híres Park Hotel – jelentősen hozzájárultak Shanghai arculatának kialakulásához.

A 20. század első felére a nagy felfedezések kora véget ért. Az utolsó utazó tudós Ligeti Lajos volt, aki 1928-tól három

évet töltött Belső-Mongóliában a klasszikus mongol íráskész tanulmányozásával és nyelvészeti kutatásokkal. Ebben az időben Magyarországról már elsősorban műgyűjtők utaztak Kínába, akik közül többen a kínai műtárgyak nemzetközi hírű szakértőivé váltak. Ők már nem klasszikus felfedezők, titokzatos területek ismeretlen veszélyeivel megküzdő kalandorok voltak, hanem műértő és művészetkedvelő üzletemberek. Hopp Ferenc (1833–1919) például pesti optikusként tett szert nagy vagyona, s többször is Kínába utazván értékes műkincseket szerzett, amelyeket villájával együtt halálakor a magyar államra hagyott – ezek lettek az alapjai a róla elnevezett Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeumnak. Hopp művészeti tanácsadója, majd múzeumának első igazgatója Felvinczi Takács Zoltán volt (1880–1964), aki haláláig gyarapította, rendszerezte és kutatta a Magyarországra került távol-keleti műkincseket.

Az 1920–40-es években sok magyar hittérítő is tevékenykedett Kínában: miszsiót tartott fenn itt a jezsuita és a ferences rend, továbbá a kalocsai iskolánövér. Ők 1949 után elhagyták az országot.

Új korszak

Teljesen új korszakot hoztak a magyar–kínai kapcsolatokban a második világháborút követő események. Kínában a polgárháborúban (1946–1949) győzelmeskedtek a kommunisták, míg Magyarországon a szovjet befolyási övezetbe

került, s „népi demokrácia” lett. Így a két ország az új világrendben ugyanabba a blokkba került, ami a viszony új alapokra helyezésével és gyors fejlődésével járt. 1949. október 4-én, szinte rögtön annak október 1-jei kikiáltása után Magyarország elismerte a Kínai Népköztársaságot, s az október 6-án megérkező gyors kínai válasszal a két ország felvette a diplomáciai kapcsolatot. A magyar követ, Safrankó Emánuel 1950. február 15-én, a budapesti kínai követ, Huang Zhen pedig 1950. augusztus 4-én nyújtotta át megbízási levelét. Megindult a kapcsolatok szerződéses alapjainak lerakása: ezek lettek az első egyenjogúságon alapuló egyezmények a két ország között. A következő években árucserre-forgalmi, kulturális együttműködési, távközlési, növényvédelmi stb. szerződések sora kötöttet. A folyamat betetőzéseként 1959. május 6-án írták alá Pekingben a magyar–kínai barátsági és együttműködési szerződést.

Az 1950-es évek elején nemcsak a politikai és gazdasági együttműködés indult meg, hanem a kulturális, oktatási és tudományos csere is. A magyar ösztöndíjas diákok első csoportja 1950 őszétől tanult Pekingben, s a következő években további hallgatók is érkeztek egyetemi képzésre. Így került ki Kínába többek között Galla Endre, Mészáros Vilma, Józsa Sándor, Pajor Géza, Miklós Pál, Tálás Barna, Polonyi Péter, Kalmár Éva – ők lettek azok, akik lényegében megteremtették és felvirágoztatták a hazai sinológiát (néhány itthon képzett remek szakember, például Tőkei Ferenc és Csongor Barnabás mellett). És ők fordították le a klasszikus és modern kínai irodalom remekműveit magyarra. Ugyanekkor a kínaiak is küldtek hozzánk diákokat, akik Magyarország kínai megismertetéséhez járultak hozzá.

Az 1950-es évek első fele alapvetően az ismerkedés időszaka volt, a kapcsolatok egy ideig – bár gyorsan bővültek – nem voltak túl intenzívek. Kína érdeklődése Magyarország iránt az 1956-os forrada-

lom idején növekedett meg, hiszen a magyar események fontos tanulságokkal szolgáltak a kínai vezetés számára is. A forradalom után Kína gazdasági és politikai támogatása fontos szerepet játszott a Kádár-kormány konszolidációjában. A kiemelt figyelmet bizonyítja, hogy 1957 januárjában Zhou Enlai miniszterelnök Budapestre látogatott, ugyanezen év szeptember–októberében pedig Kádár János utazott Kínába. A kapcsolatok csúcspontját az jelentette, amikor 1959 április–májusában Münnich Ferenc miniszterelnök Kínában aláírta a már említett barátsági egyezményt, s ugyanebben az évben Dobi István államelnök részt vett a Kínai Népköztársaság kikiáltásának 10. évfordulóján rendezett pekingi ünnepségen.

A stagnálás időszaka

Hamarosan azonban a nemzetközi politikában a Szovjetunió és Kína elhidegültek egymástól, s mivel Magyarország egyértelműen a szovjet érdekszférába tartozott, a magyar–kínai kapcsolatok is stagnáltak, majd megromlottak. A mélypont a kulturális forradalom (1966–1976) első éveire esett, amikor Kína három évig nagykövetet sem nevezett ki Budapestre (a magyar nagykövet ez idő alatt is végig Pekingben maradt). 1970-től a helyzet némileg javult, a kapcsolatok – alacsonyabb szinten – újraéledtek.

A magyar–kínai érintkezés a kínai „reform és nyitás” kezdetét jelentő 1978-as pártplénum után vett új lendületet. A Deng Xiaoping nevével fémjelzett új vezetés nagy érdeklődéssel tekintett a magyarországi reformokra, s számos kínai reformpolitikus, közgazdász, szakértő jött hazánkba, hogy tanulmányozza az itteni intézkedéseket. 1984-től megindult a kapcsolatok új szerződéses alapokra helyezése: gazdasági, kereskedelmi, műszaki-tudományos megállapodást, kutatási, egészségügyi, rádiós-televíziós, turisztikai stb. egyezményeket kötöttünk. 1987-ben Zhao Ziyang kínai pártfőtitkár Magyarországra, Kádár János magyar pártfőtitkár Kínába látogatott. 1988 decemberében Várkonyi Péter külügyminiszter Kínában megállapodást írt alá a vízumkényszer

eltörléséről (ezt 1992-ben vonták vissza), és megnyitotta Magyarország shanghai-i főkonzulátusát (ez pedig csak 1990-ig működött).

A rendszerváltás után

A magyar rendszerváltás utáni években – bár az ideológiai azonosság megszűnt – a kapcsolatok továbbra is kiegyensúlyozottak voltak, de intenzitásuk nem növekedett. Magyarországot lekötötték saját problémái, s fő prioritásnak az európai-atlanti integrációt tekintette, ráadásul a magyar vezetők sokáig nem ismerték fel Kína jelentőségét. Ennek ellenére a magas szintű kapcsolattartás továbbra is folytatódott, 1994-ben Göncz Árpád köztársasági elnök látogatott Kínába, 1995-ben Jiang Zemin államelnök-pártfőtitkár érkezett hozzánk, miniszteri szinten és az alatt pedig rendszeresek voltak a megbeszélések.

Új szakasz 2003-tól kezdődött, amikor a magyar kormány a kínai kapcsolatok fejlesztését prioritásnak nyilvánította. Azóta magyar miniszterelnök háromszor járt Kínában, míg 2004-ben Hu Jintao államelnök-pártfőtitkár volt Magyarország vendége. Újra megnyílt a shanghai-i magyar konzulátus, közvetlen repülőjárat indult Peking és Budapest között, Budapesten megnyílt a Magyar–Kínai Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola, s magyar részről a kínai kapcsolatokat külön miniszterelnöki megbízott felügyeli. A gazdasági együttműködés is ütemesen bővül. Magyarországnak ma Kína a tizedik legfontosabb export-import partnere, de az Európán kívüli világból Kína az első. Közép-Kelet-Európában pedig Magyarország Kína második legfontosabb partnere. 2009-ben a Budapesti Nemzetközi Vásár díszvendége Kína volt.

A kulturális kapcsolatok is új virágkorukat élik: 2006-ban megnyílt Budapesten az ELTE Konfuciusz Intézet, 2007–2008-ban magyar évadot rendeztek Kína több városában, 2008-ban a Budapesti Könyvfesztiválnak Kína volt a díszvendége. Egyre több kínai ösztöndíj-lehetőség nyílik a magyar diákok előtt, s egyre több kínai diák érkezik Magyarországra. Mindez mindkét ország érdekét szolgálja, s remélhetőleg a kapcsolatok fejlődése a jövőben is folytatódik.

Salát Gergely

Protokoll és illem – Európaiság Kínában

Interjú Görög Ibolyával, a Miniszterelnöki Hivatal korábbi protokollfőnökével

Talán emlékeznek még kedves olvasóink, hogy tavaly Jia Qinglin, a Kínai Népi Politikai Tanácskozó Testület elnöke, Kína egyik legbefolyásosabb politikus-a az ELTE-re látogatott, és részt vett az Intézetünk által rendezett gálaműsoron. A látogatást megelőzően egy nagy paksamétát kaptunk arról, hogy mit tehetünk és mit nem az elnök jelenlétében, azaz mit követel meg a diplomáciai protokoll. Még jól emlékszem, mennyire ügyeltünk arra, hogy a gálaműsor előtt és alatt minden az előirtaknak megfelelően történjék.

Akik ismernek, tudják, hogy a szabályok – legyen az illem, nyelvtan, házirend, egyszerűen bármi – megszállottja vagyok. Jól tudja ezt a férjem is, akit – természetesen az ő legnagyobb öröme – rendszeresen gyorstalpaló illemóráimmal szórakoztatok. Tőle kaptam ajándékba Görög Ibolya *Protokoll az életem* című nagyszerű könyvét. A könyvet „ától cetig” átrágtam, ezután fogalmazódott meg bennem az ötlet, hogy

ezúttal a kínai diplomácia és illem világába kalauzolom el a *Krónika* olvasóit. Természetesen ki más segíthetett volna nekem ebben, mint Görög Ibolya címzetes főiskolai docens, a Miniszterelnöki Hivatal korábbi protokollfőnöke?

Izgatottan léptem be Görög Ibolya lakásába és egyben irodájába, hogy elkészítsem az interjút. Hogy mitől az izgatottság? Az ember nem mindennap találkozik egy ilyen barátságos, ámde szakmájából adódóan „röntgenszemű” szaktekinéssel. Ez egyrészt természetesen megtiszteltetés, másrészt felér egy enyhe gyomorideg kíséret vizsgadrukkal. Mert ugye, ha helyet kínálnak, melyik fotelben foglalhatok helyet, jól eltűztem-e a homlokomból a hajamat (a szabad homlok az értelem jele – hölgyeim, érdemesebb a frufru mellőzni!), hogyan illik a lábaimat tenni? Ez mind nem mindegy, mert ugye figyelnek minket, mi is figyeljük a többi embert, és gyakran ilyesmitől ítélnék meg minket, ahogy mi is másokat.

Izgalmam azonban feleslegesnek bizonyult, interjúalanyom a könyvből megismert kedves közvetlenséggel fogadott, majd lelkesen mesélni kezdett.

– Csak hogy tisztázzuk a dolgot: mit is nevezünk protokollnak?

– El kell különítenünk a protokollt és az illemet. A protokoll, azaz ceremóniarend megalkotása VII. Konstantin bizánci császár (904–959 – Sz. L.) nevéhez fűződik. Később a bizánci protokoll szabályainak ismerete Velence közvetítésével terjedt el Európában, majd az európai királyok udvari ceremóniarendjeiből kialakult egyfajta viselkedési kódex, amely a diplomáciai protokoll alapjául szolgált. Azóta is mindenkinek, minden ország diplomatájának,

bármelyik országban dolgozik is, ezeket az én általam Európaiságnak nevezett normákat kell betartania. Az Európaiságot azért is tekinthetjük egyfajta nemzetközi rendező elvnek, mert itt, Európában alakultak ki elsőként az egész nyugati világra, mondhatni az egész civilizációra – Ázsia kivételével – érvényes diplomáciai szabályok. Az európai viselkedéskultúrára épült rá a protokoll, ami már nemzetközi szintet képvisel. Erre jön az etikett, amely nem más, mint egy már nagyon is túlszabályozott ceremonális rend. Ez utóbbi az uralkodói házakra jellemző.

– És mi a helyzet Kínával?

– Az uralkodói házak etikettje – és itt jön a képbe Kína – a mai napig túlszárnyalja a diplomáciai protokollt. Kínában, az ország elzártsága miatt, a ceremóniarend igen aprólékosra formálódott, mindent részletesen le is jegyeztek ezzel kapcsolatban. Éppen azért, mert a ceremóniarend nagyon szabályozott volt, nem tudott leszűrődni a köznép közé szokásnak. Más szóval, míg az európai udvari szertartások rendje le tudott szívárogni a nép körébe, addig a kínai szertartásrend – csakúgy, mint a japán – megközelíthetetlen, tökéletes, mindenkinek felett álló jellege miatt erre nem volt képes. Később a kínai uralkodói etikett tulajdonképpen egy pártelitetiketté alakult át.

– Tapasztalata szerint mi jellemzi a kínai viselkedéskultúrát és protokollt?

– Minden közösség viselkedéskultúrája vallási gyökerekből indul ki. Kínában ez leginkább a konfucianizmushoz köthető. A kínai viselkedésre, ahogy én láttam, a konfucianizmusnak, a kínai, általunk keletinek mondott életfilozófiának köszönhetően a feltétlen hatalomtisztélet, illetve a nyugalmas, nyugodt tempójú életvitel a jellemző. Ha azonban, tegyük fel, egy

kínai diplomata nemzetközi porondra lép, neki már a nemzetközi elvárásokhoz kell alkalmazkodnia, a nemzetközi szokásokat kell átvennie. Tapasztalatból mondom, ez időnként igen nehéz feladatnak bizonyul. Arra, hogy milyen nehezen is megy a nemzetközi szokások alkalmazása, például a kínaiak számára, mondok pár példát. Egyik fiatal miniszter asszonyunk Kínába készült. Azt tanácsoltam neki, nagyon figyeljen arra, hogy a tárgyaláson mellette se jobbra, se balra ne üljön idős férfikolléga, ugyanis a kínaiak szerint – vallási gyökerekből kialakult kultúrájukból fakadóan – a bölcs az mindig öreg és férfi. A kínai fél hiába tudja, hogy a miniszter asszonnyal tárgyal, ha mellette lát egy idős férfit, akkor biztos, hogy felé fordulva fog beszélni. A másik a tárgyalás tempója. Az európaiságban, tudjuk, „az idő pénz” címen pillanatok alatt lezajlik egy tárgyalás. Kínában viszont az első két nap kizárólag a beszélgetésről, ismerkedésről szól. Kizárt dolog, hogy mondjuk egy gyár eladását három nap alatt le lehessen tárgyalni. Egyszerűen kizárt!

Előadásaimon ezerszer kérdeznak a kínai köpködésről. Mindig elmagyarázom, hogy a Góbi-sivatag felől homokkal teli szél érkezik Kínába. Ez annyira erős, hogy – mint látni a kínai festményeken – a hegyek kopaszok, ahol erdő van, azt teraszosan telepítik. Ez a homok könnyen megtapadhat az ember tüdején, és szilikózist is okozhat, hacsak a kínai ember köpés formájában nem pucolja ki a torkából. A köpködés tehát voltaképpen nem más, mint egészségügyi szükséglet. Megfigyelhető a tévéközvetítésekben, hogy ha a kínai elnök fogad valakit, akkor is ott vannak a porcelán köpöcsészék. Már nem köp beléjük senki, de benne van a ceremónia-rendben, hogy az megengedett.

– *Véleménye szerint a kínai sajátosságok, mint ahogy említette a köpöcsészéket is, mennyire szűrődnek át a kínai diplomáciába?*

– A diplomáciába nem szűrődhet be nemzeti sajátosság, azonban a köpöcsészékhez hasonlóan apróbb érdekességeket észrevehet a jó megfigyelő. Nálunk tárgyaláskor a tárgyalófelek egy asztal körül ülnek. Ezzel szemben ha a kínai elnök fogad valakit, akkor a résztvevők körben, fotelekben foglalnak helyet. Valószínűleg ez a császári időkre utalhat vissza, azaz uralkodóval egy asztalhoz nem lehet ülni. Vagy egy másik példa: Az európaiság szerint egy tanult férfinak tárgyaláskor párhuzamos combokkal, kis terpeszben illik ülnie. A kínai férfiak azonban nagy terpeszben foglalnak helyet. (A belső comb mutatása a vezérhím jelzése!) Valószínűleg ennek oka az lehet, hogy a kínai kultúrában nagy hangsúlyt kap a férfi domináns szerepe.

– *Aki ilyen nagy lelkesedéssel beszél a protokollról, akinek „élete a protokoll”, annak biztosan van egy-egy szép emléke a különböző nemzetek delegációival kapcsolatban is.*

– 1991 márciusában Magyarországra látogatott Qian Qichen kínai külügyminiszter, amely eseménynek nagy jelentősége volt a kínai-magyar kapcsolatok fejlődésében. Amint autója begördült a Parlament elé, és a miniszter úr kiszállt az autóból, én mosolyogva köszöntöttem őt kínaiul: „Nyi haó! Nyi senthi haó má?” („Üdvözlöm! Hogy van?”) A külügyminiszter úr arcára volt írva a néma döbbenet. Utána persze rögtön mondtam, hogy nem tudok mást kínaiul, de ezután különösen kedvesen bánt velem, megfogta a vállamat, megütögette. Ilyen közvetlen magatartás más ország diplomatájával sosem fordult volna elő. A külügyminiszter úr azzal, hogy kínaiul köszöntöttem őt, úgy érezte, hogy egy „szinten” állunk, és ezzel rögtön a „barátja” lettem.

Annai érdekeset hallottam Görög Ipolyától, és még olyan sokáig tudtam volna hallgatni, de ahogy ő is mondta, „az idő

pénz”, itt volt az ideje, hogy teendőim után nézzek. Hazafelé menet újra és újra átgondoltam a hallottakat, egy mondata azonban megállás nélkül visszhangzott a fülemben: „Azért vagyunk, hogy a vendéget mindjárt az elején pozitív hangulatba hozzuk, s így aztán az elnöki tárgyaláson is pozitív legyen”. Milyen igaz is ez! Nekünk is így kellene élnünk a mindennapjainkat, így kellene viszonyulnunk egymáshoz. A kínai nyelvtanulással is éppen ez a helyzet, ebben a szellemben kell nekünk, tanároknak is viszonyulnunk a hallgatóinkhoz. A lényeg, hogy megszeretessük ezt a csodálatos nyelvet és kultúrát velük, ezáltal pedig ők is pozitívabban álljanak hozzá a kínai nyelv buktatóihoz, jobban elfogadják és megértsék a kínai emberek gondolkodását, életvitelét. És mi a helyzet az illemmel? Az illem az egyetlen dolog, amely képes hozzásegíteni minket ahhoz, hogy a kulturális különbségeket nagyobb zökkenők nélkül átvészeljük, és baráti kapcsolatot tudjunk ápolni más nemzetek képviselőivel is.

Szentmártoni Lívia

A zhejiangi konyha

A „rizs és halak földjeként” is emlegetett Zhejiang tartomány konyhájára a könnyedség és természetesség a jellemző. A többnyire friss alapanyagokból dolgozó konyha nagyon kevés zsiradékot használ, inkább a lágyabb ízek és telt illatok elérésére törekszik.

A harmonikus ízek mellett a térség szakácsai az ételek tálalására is nagy hangsúlyt fektetnek. Így a térség ételei nem csupán ízükről, hanem esztétikus megjelenésükről is ismertek.

A zhejiangi konyha is több ágra osztható fel: megemlíthető a hangzhoui, shaoxingi, ningbói és wenzhoui irányzat. A hangzhoui nagy mennyiségben használ bambuszrügyet; a shaoxingi a szárnyasokra és édesvízi halakra specializálódott, továbbá a bő mártásokat és a falusias ízeket kedveli; a ningbóinak a roston sült, párolt tenger gyümölcsei a specialitásai, és az erősen sós íz jellemzi; míg a wenzhoui konyha szárnyasokból és egyéb frissen vágott állatokból készült finomságokat kínál.

A konyhai technikák közül a hirtelen sütés, a párolás, az úgynevezett dobva-rázva sütés és a bő olajban való sütés jellemző.

Az említett konyhai stílusok közül a friss ízű és ropogós fogásairól nevezetes hangzhoui konyha a leghíresebb. A hangzhoui nevezetességek közül Magyarországon is ismert a *Nyugati-tavi ecetes hal*, a *koldus csirkéje*, a *Sárkánykút-teában főtt rák* és a *Dongpo sertés*.

A koldus csirkéje

(*Jiàohuàitóng jī* 叫化童鸡)

A lótusz illatú fogást a népi hagyomány szerint egy tolvaj készítette el először. A történetben a tolvaj csirkét lopott egy gazdától. Éppen nekilátott volna megsütni, amikor megjelentek a császár katonái. Siették gyorsan agyagba mártotta a baromfit, és behajította a tűzbe, nehogy a rend őrei felfedezhessék nála a zsákmányt. Miután tiszta lett a levegő, a tolvaj megvizsgálta a csirkéjét, s kiderült, hogy az ezen idő alatt porhanyósa és finomra sült.

Egy másik mese szerint a császár oly mértékben sanyargatta a népét, hogy fokozatosan mindenki koldusbotra került. Csapatokba verődött koldusok járták a vidéket. Az egyik ilyen társaságban volt egy öregember, aki már majdnem halálra fagyott és éhen halt a nagy nélkülözésben. Társai próbálták felmelegíteni, és valahonnan szereztek egy fiatal csirkét. Mivel nem volt sem edényük, sem kemencéjük, amelyben megsüthették volna, így különféle növényekkel kenték be, és sárba forgatták a baromfit, s a földbe ásva sütötték meg. Az eredményre azonban senki nem számított. Miután kiásták a készre sült csirkét, annak olyan ízletes zamata és fenséges illata lett, hogy mindenki a csodájára járt, és a mennyei finomság gyorsan elterjedt az egész birodalomban.

Buslig Szonja Andrea

2 kisebb fiatal csirke (4-8 hetes)

1 evőkanál só

2 evőkanál szójaszósz

1 evőkanál rizsbor

1-1 evőkanál napraforgó- és szezámolaj

1 kb. 2 cm nagyságú tisztított gyömbér

2 szál újhagyma

10 dkg sovány sertéshús, kockára vágva

8 darab shitake gomba felszeletelve

1 fej apróra vágott vöröshagyma

frissen őrölt bors

6 dkg liszt, víz

TÉSZTA

Elkészítés:

Melegítsük fel a sütőt 200 °C-ra. Keverjük össze az 1 evőkanál szójaszószot, az olajak felét, az apróra vágott gyömbér egy részét és az újhagymát. Ezzel a keverékkel kenjük be a csirkéket, és hagyjuk pácolódni őket egy óráig.

Ezen idő alatt készítsük el a töltelket. Forrósítsunk fel kevés olajat egy serpenyőben, majd ebben süssük ropogósra a sertéshúskockákat. Adjuk hozzá a gombát, vöröshagymát, a maradék gyömbért, szezámolajat, szójaszószot és a frissen őrölt borsot. Lassú tűzön főzzük pár percig. Vegyük le a tűzről, öntsük le róla a felesleges olajat (ha van). Töltsük a keveréket a csirkékbe. Miután megtöltöttük a csirkéket, tekerjük alumíniumfóliába, vagy tegyük sütőzacskóba. Fontos, hogy szorosan zárjuk le, nehogy az értékes zamatok kiszivárognak.

Készítsük el a tésztát. Fokozatosan keverjük el vízzel a lisztet egészen addig, míg gombócokat tudunk formázni belőle. Osszuk ketté a tésztát, és nyújtsuk ki kb. fél cm-es vastagságúra, majd borítsuk be vele a csirkéket. Ügyeljünk arra, hogy ne maradjon lyuk a tésztán, nehogy a gőz távozni tudjon.

Az előmelegített sütőben süssük 3 órát.

Miután készre sütöttük, bontsuk ki a tésztából (a tésztát nem fogyasztjuk el, csupán a sütéshez szolgált), illetve a fóliából vagy sütőzacskóból. Máris fogyaszthatjuk!

EVŐPÁLC

Ha kínai étteremben járunk, sokszor csak evőpálcikát kapunk evőeszközként. De még ha adnak is kést-villát a fogásokhoz, akkor is érdemesebb megtanulnunk a pálcikák kezelését, hiszen sokkal jobban illenek a kínai ételekhez. Ráadásul kínai tárgyalópartnereink is másként tekintenek ránk, ha látják, hogy megtanultunk bánni a pálcákkal.

Evőpálcikát először Kínában kezdtek el használni, a források szerint a Shang-korban (Kr. e. 16–11. sz.). Az első fennmaradt példányt egy Kr. e. 1200 körülre datált sírban találták. Azt is feljegyezték, hogy az utolsó Shang-házi uralkodó elefántcsont pálcikát használt. Később a tálmány egész Kelet-Ázsiában elterjedt, s Koreában, Japánban, Vietnámban is a fő evőeszközzé vált. Bizonyos főtt tésztákat Thaiföldön is pálcikával esznek.

Pálcák, pálcátartók

Az evőpálca manapság a leggyakrabban bambuszból vagy fából készül, de elterjedtek a műanyagok is. Ezek mellett léteznek fém-, csont-, jádepálcák is. A Tang-korban (7–10. sz.) különösen divatosak voltak az aranyból és ezüsből készült változatok – ehhez az is hozzájárult, hogy a hiedelem szerint az ezüst kimutatta, ha az ételbe mérget kevertek.

Egy átlagos evőpálca Kínában 25–40 cm hosszú, s keresztmetszete – a kerek, tompa hegyet leszámítva – gyakran négyzet alakú. Más országokban ettől némileg eltérhetnek. A pálcákat gyakran lakkozzák, s esetleg festett mintákkal vagy faragással díszítik. Shanghaiban külön múzeumot szenteltek a pálcikák-

nak: az itt kiállított ezer pár közül a legrégibbi a Tang-korban készült.

A pálcákat kiegészítheti egy evőpálcátartó is, amelyre fogások előtt vagy után rátámaszthatjuk a nem használt eszközt. Ezek készülhetnek porcelánból, fából, kőből, üvegből, kerámiából.

Manapság igen elterjedtek az eldobható fa- és bambuszpálcikák, ami komoly környezeti terhelést jelent. Becslések szerint Kínában évente 45 milliárd pár egyszer használatos evőpálcát dobnak el, ez 1,7 millió köbméternyi faanyagot – 25 millió szál kifejtett fának – felel meg. Hogy csökkentsék az így okozott károkat, 2006-tól 5%-os adót vetettek ki az evőpálcákra.

Használat

A kínai konyha legtöbb fogását már a konyhában bárdal apró darabokra vágják, így az asztalnál kést vagy villát egyáltalán nem használnak, porcelánból készült kanalat azonban igen, első sorban a levesekhez.

Az evőpálcikát a leggyakrabban jobb kézzel fogják, még a balkezesek is. Használata pár perc gyakorlással megtanulható. A pálcát a vastagabbik vége felé eső harmadánál fogjuk kézbe. Az egyik pálcát szorítsuk hüvelykujjunk tövével a gyűrűsujjunk első ujjpercéhez és a hüvelykujjunk hajlatához. Ez az első pálca többé-kevésbé mozdulatlan. A felső pálcát ezzel párhuzamosan, ahogy a ceruzát szoktuk tartani, a mutató-, a középső és a hüvelykujj végével csipetként mozgatjuk. A legfontosabb, hogy a két pálca hegye egy vonalban legyen egymással – ezt úgy érezzük el, hogy odakocogtatjuk a pálcákat hegyükkel merőlegesen a tányérunk aljához, amíg kiegyenlítődnek.

Sokan a kínaiak boszorkányos kezűességét részben annak tulajdonítják, hogy a pálcikahasználattal állandó edzésben tartják kezüket. Például a festők ecsetkezelési technikájánál is felismerhetők a pálcikahasználat hatásai.

Emellett a pálcikák ingerlik a kéz akupunktúrási pontjait, élénkítve ezzel az agyműködést.

Etikett

Étkezéskor az ételdarabokat a két pálca közé kell venni, és a szájunkhoz emelni. A pálcika arra is használható, hogy a szájunkhoz emelt rizsescsészéből a szánkba kotorjuk vele a rizst, vagy hogy a tálban lévő nagyobb darabokból – például egészben feltálatalt halból – kisebb darabokat tépjünk.

A pálcikahasználatot viszonylag kevés illemszabály korlátozza. Nem illik vele játszani, mozgatni az edényeket, turkálni a közös tálban, zajt kelteni, csörömpölni a csészén (ez a koldusok jele), illetve hevesen gesztikulálni, rajzolni a levegőbe, mutogatni. Szintén illetlenség beleszúrni a pálcát az ételdarabokba, illetve a rizsescsészébe – ez utóbbi a síroknál bemutatott áldozatokra emlékeztet. A pálca leejtése nem udvariatlanság, de állítólag balszerencsét hoz.

Túl sok kötöttség tehát nincs: a legfontosabb az étkezésnél, hogy élvezzük a finom fogásokat és érezzük jól magunkat – Kínában ugyanis a közös evés a szórakozás és a társasági élet legnépszerűbb formája.

Salát Gergely

Ázsiai hunok

Az első nomádok Kína északi határán

A kínai határvidéken élő nomád népek közül a xiongnu volt az első, amelyről név szerint megemlékeztek a krónikák. A kínaiak számára így ők lettek a barbár nomádok prototípusai, olyanok, mint a görögök számára a szkíták voltak.

Sima Qian leírása

A xiongnuk – vagy ahogy gyakran emlegetik őket, ázsiai hunok – először Kr. e. 318-ban jelennek meg a kínai forrásokban. Az egymással hadakozó fejedelmek gyakran segédcsapatokként alkalmazták a harcias nomádokat. Az első feljegyzés is egy ilyen esetről szól. A legkorábbi részletes leírást a jeles kínai történétíró, Sima Qian adta közre rólok a *Shiji (A történetíró feljegyzései)* 110. fejezetében. A leírás annyira pontos és találó, hogy hosszú évszázadokig ez lett az északi barbárok általános leírásának, jellemzésének alapja. Sima Qian részletesen ír a nomádok életmódjáról, szokásairól, öltözködéséről, állatairól. Szót ejt a kínaiak számára csodálatos lovas tudásukról, páratlan íjas tudományukról, s megemlíti, hogy még békeidőben is fegyvert viselnek, és szívesen indulnak rabló portyákra.

A leírás szerint a xiongnuk haderejüket jobb- és bal-szárnyra osztják, és tízes beosztás alapján szervezik meg. Vezetőjüknek mindenki feltétlen engedelmességgel tartozik. A nomád életmód e tömör leírása ma is megállná a helyét, s alapjaiban még a csaknem másfél évezreddel később Euráziában uralkodó mongolokra is jellemző volt.

Az első birodalom

A kínaiak számára a nomádok könnyűlovas harcmodora olyan új technika volt, melyet csak hosszú idő után voltak képesek kiismerni, nem véletlen, hogy sokáig félték az északi határaikon portyázó nomád seregeket. E nomádok elleni védelemként kezdte el építeni Qin Shi Huangdi, az Első Császár azt az erőrendszert, mely végső, ma ismert formáját a Ming-dinasztia alatt érte el, s melyet Nagy Falként ismerünk.

A xiongnuk az ázsiai történelemnek nomád elődeiknél jóval fontosabb szereplőivé váltak. Ez annak köszönhető, hogy ők voltak képesek létrehozni az első jelentős nomád törzsszövetséget és birodalmat. Első uralkodójuk, akinek a nevét ismerjük, Touman/Toumen volt, ő már egy jelentős törzsszövetséget irányított. Felvette az uralkodói címet is, mely a xiongnuknál a *shanyu/chanyu* volt. Hatalmát azonban nem élvezhette sokáig, mert fia, Maodun/Modu meggyilkolta. Az esemény leírását, mely ismét csak a barbárok kegyetlenségét volt hivatva bizonyítani, Sima Qiannél találjuk meg. Maodun azért, hogy alattvalói hűségéről

Kína északi határain, a Góbi-sivatagon túli területeken már a történelem korai időszakában is éltek nomád törzsek. Ezeket az északi „barbárokat” a kínaiak *hu* néven emlegették. Jelenlétük, a letelepültekkel szembeni állandó betöréseik következtében a formálódó kínai birodalomnak már korai korszakában is szembe kellett néznie velük. Ugyanakkor épp ezeknek az összecsapásoknak köszönhető, hogy a kínai források megemlékeztek e népekről, amelyeknek létezéséről saját írásbeliség híján más forrásból nem is értesülhettünk volna.

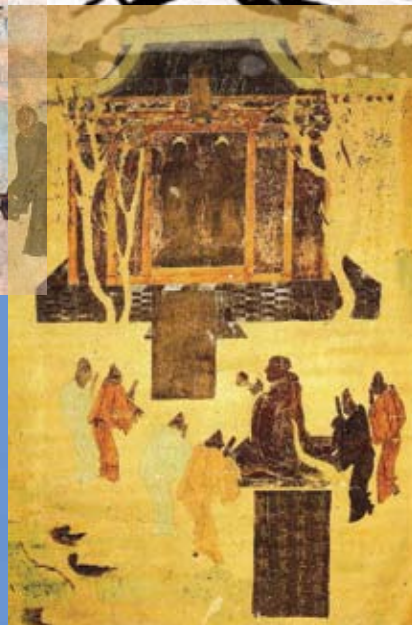
megbizonyosodjék, megparancsolta harcosainak, hogy mindenkinek arra a célra kell kilőnie nyilait, amelyre az ő nyílvevője száll. Először saját kedvenc lovát, majd kedvenc feleségét vette célba. Ha valaki nem követte őt, az maga is halál fia lett. Ezek után apja kedves lovára célzott, majd végül Touman esett e véres próba áldozatául.

Akárhogyan szerezte is meg Maodun a *shanyu* címet, Kr. e. 209–174 közötti uralkodása a Xiongnu Birodalom felvirágzását hozta. A xiongnuk sorra legyőzték a környező nomád népeket – melyek vagy elbuktak a harcban, vagy kénytelenek voltak a xiongnu fennhatóságához csatlakozni –, illetve Kína ellen is sikeres hadjáratokat folytattak. Ekkor a Han-dinasztia is az északi barbárok adófizetője volt.

Győzelem a yuezhik felett

Maodun fia, Laoshang tovább folytatta apja hódításait. Kr. e. 174–161 közötti uralkodása idején legnagyobb győzelmét

a yuezhi nép felett aratta, királyuk koponyájából ivócsészét készíttetett. A yuezhi feletti győzelem hatalmas, nyugatra irányuló népvándorlást indított el, mely nagy jelentőséggel bírt a füves puszták korai történetében. Többek között ennek köszönhető, hogy a kínaiak jobban megismerték a tőlük nyugatra élő népeket: a Han udvar Kr. e. 138-ban követségbe küldte a yuezhihez Zhang Qian nevű hivatalnokát, aki részletes beszámolóval szolgált – több mint egy évtizedesre nyúlt – útjáról.

A yuezhi vándorlása, illetve Zhang Qian missziója idején a kínaiak figyelem nyugatra fordult. Ekkor uralkodott a Han-dinasztia egyik legnagyobb császára, Wudi (Kr. e. 140–87), aki nyugatra is hadjáratokat indított, ugyanakkor uralkodása az északi nomádokkal folytatott harcok új korszakát is jelentette.

Fordul a kocka

Kína és a nomádok harcait mindig is egyfajta ciklikusság jellemezte.

Amikor egy-egy új nomád dinasztia feltűnt Kína határán, általában gyors győzelmeket aratott a letelepültek felett. Idővel azonban a kínaiak megismerték ellenfelüket, kiismerték gyenge pontjait, és hosszú távon mindig győzelmet arattak a hódító barbárok felett. Ilyen értelemben a xiongnu–kínai kapcsolat is örök példának tekinthető. A korai időkben a kínaiak komoly adókat fizettek ugyan a hódítóknak, Wudi idején azonban fokozatosan felülkerekedtek északi szomszédaikon. A kínai támadások, a leigázott törzsek állandó lázongásai fokozatosan meggyengítették a xiongnu *shanyu* hatalmát. Kr. e. 46-ban a nomád uralkodó kénytelen volt Kína segítségét kérni lázongó fivére, Zhizhi ellen. Ez az epizód az egységes Xiongnu Birodalom végét jelentette. Kína képes volt megosztani a *shanyu* hatalmát, a nyugatra menekült Zhizhit legyőzte, a többi xiongnu fennhatósága alá vonta. A Nyugati Han-dinasztia bukásával (Kr. u. 8) a xiongnu átmenetileg ismét megerősödtek, de hamarosan birodalmuk megint kettészakadt, a déli xiongnu behódoltak Kínának, az Északi Xiongnu Birodalmat pedig a Keleti Han-dinasztia a Kr. u. 1. század végén – a korábbi xiongnu alattvaló xianbei törzsek segítségével – megdöntötte.

Ezzel az epizóddal a Kínától északra elterülő pusztákban új nomád birodalom, a xianbeiiek által vezetett törzsszövetség vette át az irányítást. Ők folytatták azt a történelmi hagyományt, mely a belső-ázsiai nomád államok kialakulásának és összeomlásának sajátos jegyeit hordozza magán, s melynek első képviselője a Xiongnu Birodalom volt.

Egyes kutatók szerint a xiongnuoknak egyenes leszármazottai az 5. században Európában megjelenő hunok. Bár a hun népvét a tudomány nagy biztonsággal azonosítani tudta a kínai forrásokban szereplő xiongnu népnévvel, az európai hunok etnikai kapcsolata a Han-dinasztia határain élő ázsiai nomádokéval közel sem ilyen biztos. A rokonságra megdönthetetlen bizonyíték a mai napig nem áll rendelkezésünkre.

Szilágyi Zsolt

A kifinomultság aranykora

Tang-kori divatkörkép

A legszembetűnőbb fejlődés a nők ruházkodási szokásain mérhető le. A nők ugyanis már nem pillanatnyi szeszélyeiknek engedve öltöttek fel különböző ruhaneműket, hanem gondosan összeválogatott darabokat állítottak össze. A Tang-korban a nők ruháit három nagy csoportba sorolhatjuk. Ezek a *hufu*, vagyis az idegen eredetű ruha, amely főként a Selyemúton keresztül jutott el Kínába, a *ruqun*, vagyis a kétrétegű, rövid kabátka, amely elsősorban Közép-Kínában terjedt el, valamint a férfias ruhák, amelyeket már a nők is viselhettek, szakítva a konfuciusus hagyományokkal.

Színek, minták

A *ruqun* egy felső kiskabátból, egy hosszú ruhából és egy szoknyából állt. Egyre mélyebb lett a felsőruha dekoltázsa, amely látni engedte a domborulatokat, a vállakat és a hátat is. Emellett a ruha ujját is fel-

hajtották, ezzel tisztán kirajzolva a test kontúrait. Számos Tang-kori versben található utalásokat a korabeli viseletekre, mind a színükkel, mind a stílusukkal kapcsolatban. Ez a korszak egyébként nagymértékben kedvezett a különféle színek alkalmazásának, mivel ezzel kapcsolatos hivatalos korlátozások ekkoriban nemigen voltak. Li Bai, Du Fu és Bai Juyi költeményeiből megtudhatjuk, hogy a korabeli szépség mintaképe gránátalmaszínű ruhát viselt. Ez a szín annyira népszerű lett, hogy a gránátalma virágzásakor a kínaiak azonnal beszerezték a bimbókat, hogy azal fessék be a lányok ruháját. Ezenkívül hasonlóan kedvelt volt a kurkuma, amely nemcsak szép színt, hanem jó illatot is biztosított az azzal festett ruhának.

A Tang-dinasztia (618–907) minden szempontból a kínai történelem egyik virágkorának számít, hiszen a politikától az oktatáson át a művészetekig, az élet minden területe soha nem látott fejlődést ért el. Ez a virágzás természetesen az öltözködésben is megmutatkozott, ez látható a különféle anyagok és díszítések használatában is.

Ami a díszítést illeti, az arisztokraták körében elterjedt a különböző madártollak használata, amelyet kiegészített a madármotívum – hímzéseként.

Kiegészítők

A Tang-kori nők nagy figyelmet fordítottak a kiegészítőkre is, ilyen volt például a *banbi* nevű rövidujjú kiskabát, amelyet a hosszú ujjú kabát felett viseltek, valamint a *pizi*, vagyis a pelerin, illetve a hosszú, selyemből készült stóla.

Az új divat a cipők körében is megjelent, ekkoriban ugyanis kedvelté vált a brokátcipő, amelyet – felkunkorodó orra miatt – „főnixfejnek” neveztek. Ennek anyaga lehetett lenvászon vagy valamilyen kelme, esetleg nád.

Ami a fejdíszeket és hajdíszeket illeti, elmondható, hogy a Tang-kori nők nem igazán hordtak kalapokat, helyette kendővel takarták el az arcukat, de a Tang-kor közepétől kezdve ez is megváltozott, mivel a nők akkor már előszeretettel mutatták meg csillogó hajdíszüket az utcán. A hajdíszek számtalan formát

ölthettek, különféle anyagokból készültek, többféle színben, például aranyból, jádéból vagy akár selyemvirágokból.

Arcfestés

Hogy teljes legyen a hölgy megjelenése, az arcfestés sem maradhatott el. A Tang-kori nők már gazdagon festették a szemüket és az ajkukat, valamint pirosították az arcukat. Érdekeség, hogy ezeken kívül jellemző volt a homlok festése is, amelynek mintája egy sárga holdat formázott. (Ez a szokás valószínűleg az északnyugaton élő barbár népektől származott). A legenda szerint Tang Xuanzong császár egyszer megkérte az udvari festőjét, hogy fesse le a tízféle szemöldökfestési módot, amelyeknek külön neveket adtak, mint „man-

darinkacsa”, „kishegycsúcs” vagy „sötét köd”.

A szájfestés is változott az idők folyamán, ebben az időszakban egy kis gödröcskét igyekeztek formázni vele, amely leggyakrabban kb. 1 cm-re volt az alsó és felső ajkak szélétől, de akár az orrig is elérhetett, barackot, madarat vagy virágot formázva. Az arcfestés egyébként nem Tang-kori találmány volt, mivel már a korábbi dinasztiák idejéből is fennmaradtak források ezzel kapcsolatban.

Egy történet szerint a homlok festése például onnan ered, hogy az Északi és déli dinasztiák korában (4–6. sz.) Shouyang hercegnő a palotakertben sétált, amikor egy lágy fuvallat egy szilvavirágot fújt a homlokára. Ezt sehogyan sem lehetett eltávolítani onnan, de mivel széppé tette a hölgy arcát, ezért ez nem is jelentett különösebb problémát, olyannyira, hogy a nők körében általánosan elterjedt a viselete. Egy másik festési mód, az ún. „vörös domb” pedig a hagyomány szerint úgy alakult ki, hogy Cao Pinek, Wei uralkodójának (3. sz.) egyik ágyasa, Xue Yelai egyszer felsértette a halántékát. A seb ugyan

begyógyult, de a nyoma megmaradt, akárcsak a császár szerelme, ezért minden ágyas ilyen vörös formát festett az arcára, hogy magára vonja az uralkodó figyelmét. Ami a szemöldök festését illeti, ez a Sui-korig (581–618) nyúlik vissza, amikor a császár, Sui Yangdi állítólag több ezer lány közül azt az egyet választotta ki, akinek hosszan ki volt festve a szemöldöke. A Tang-kor második felétől kezdve, ellentétben a korábbi szokásokkal, a dúsan festett arcot felváltotta az egyszerűség, mindössze az ajakfestés maradt meg, méghozzá fekete színben, ezt nevezték „síró festésnek”.

A Tang-korban a nők mellett a férfiak öltözködése is változott, megjelent ugyanis a *futou*, vagyis a turbán, a kör alakban kivágott kabát és köpeny, valamint a sötétbőröcsizma. Ezek a ruhadarabok a nők körében is elterjedtek, hiszen a Tang-korban már háttérbe szorult az a konfuciózus elv, miszerint a nők és a férfiak nem ölthetik fel a másik nem ruháit.

Horváth Alíz

Tiantai

Az első kínai buddhista iskola

A kínai buddhizmus az emberek többségének általában a meditációt hangsúlyozó chan (japánosan: zen) irányzatot juttatja eszébe. A chan azonban nem az egyetlen, és nem is a legelső olyan buddhista irányzat, amely indiai gyökerei ellenére sajátosan kínai arculatot öltött, és így méltán nevezhető kínai buddhista iskolának.

A chan népszerűségét nagyban köszönheti a magyar fordításban is megjelent *koan*oknak (*gong'an*), azaz a furcsa, mehökkentő párbeszédéből és anekdotákból álló gyűjteményeknek. A *koan*okat olvasva sokan úgy vélik, hogy a buddhizmust a legendás Bódhidharma hozta Indiából Kínába, azonban ez csak a chan iskolára vonatkozik, és chan hagyományokon alapuló nézet. Valójában Bódhidharma érkezésekor – amit a hagyomány Kr. u. 520-ra tesz – a buddhizmus már öt évszázada megkezdte hódító útját Kínában. Másoknak talán a Tiszta Föld iskola Amitábha Buddha (Amituófo) nevét ismételtető hívei és szerzetesei is eszükbe jutnak a kínai buddhizmus kapcsán, de ez sem a legrégebbi az iskolák között. Az azonban valóban igaz, hogy napjainkban ez

a két legelterjedtebb és legnépszerűbb kínai buddhista iskola.

Elszakadás a gyökerektől

A buddhizmus időszámításunk kezdete körül jelent meg Kínában, majd az évszázadok során a hatalmas és egyre bővülő indiai buddhista irodalmat kínai nyelvre fordító jeles szerzetesek teremtették meg az alapfeltételeket az önálló kínai iskolák létrejöttéhez. Ebben a korai korszakban a mahájána különböző iskolái is meghonosodtak Kínában, ezek azonban még szoros szálakkal fűződtek elődeikhez. Az első olyan iskola, amely el mert szakadni az indiai mesterek szellemi hagyatékától, és önállóan, kínai gondolkodás szerint értelmezte a buddhizmust, a tiantai volt. Nevét – melynek jelentése: „mennyei terasz” – arról a hegyről kapta, amely hosszú ideig az alapító szerzetes, Zhiyi (538–597) lakhelye volt. A tiantai volt az első egész Kelet-Ázsiában, amely nem egy indiai irányzat másolata, hanem önálló, új filozófiát és új vallásgyakorlatot teremtő iskola volt. Megjelenése egy új korszak kezdetét jelentette, mivel inspiráló erővel hatott a további iskolák kialakulására is.

Az alapító, Zhiyi nem csak kiemelkedő tudós szerzetes és filozófus volt, hanem ügyes politikus is, aki előnyt tudott kovácsolni az uralkodók hatalmi törekvéseiből. Az országnak a Sui-dinasztia (581–618) általi újraegyesítésével egy időben a buddhizmusból egységes, befolyásos vallást tudott teremteni, amely tökéletesen megfelelt az országot szellemileg egyesítő államvallás követelményeinek.

A Sui-korban a tiantai jelentette a kínai buddhizmust, a többi iskola később jött létre, majd került előtérbe.

Egység és egyensúly

Ha röviden meg kellene határozni a tiantai filozófia és szemléletmód lényegét, akkor az a mindent magába olvasztó tökéletes, kerek egység és egyensúly elve lenne. Zhiyi egy olyan átfogó filozófiai rendszert teremtett a buddhizmuson belül, amelyben a különböző tanítások mindegyikének megvan a maga jól meghatározott helye és szerepe. A tiantai filozófia a számos buddhista tanítás rendszerezését tűzte ki elsődleges feladatául, mivel a különböző korokból és irányzatoktól származó szövegek rendkívül sokfélék voltak, és gyakran ellentmondtak egymásnak. Ez a sokféleség és ellentmondásosság gondolkodóba ejtette és komoly feladat elé állította a buddhizmus eltökélt híveit – különösen azért, mert a szent szövegekben, szútrákban az állt, hogy minden szó magától Buddhától származik, ezért teljességgel igaz és megcá-

folthatatlan, egy odaadó hívő pedig ebben nem kételkedhetett. Szerencsés megoldást kínált az a *Lótusz szútrában* kifejtett és általánosan elfogadott mahájána elv, mely szerint Buddha a lények megmentése érdekében tanításait minden esetben a hallgatóság tudati szintjéhez igazította. A tanítás elsődleges célja tehát nem egy abszolút igazság kinyilatkoztatása volt, hanem minden esetben az adott hallgatóság gyors és hatékony megmentése a szenvedéstől, rávezetése a megvilágosodásra.

Ez a gondolat lett a szútrák csoportosításának legfőbb rendezőelve, vagyis aszerint foglaltattak rendszerbe a szútrák és az azokban kifejtett tanítások, hogy mikor, kinek, milyen körülmények között tanította őket Buddha. A tanítások rendszerezésének fontos eleme, hogy hierarchiát állapít meg a szövegek között, aszerint, hogy melyik képviseli a végső igazságot, és melyik közül nem végső, relatív igazságokat. Zhiyi szerint Buddha végső és legtökéletesebb tanítását a *Lótusz szútra* tartalmazza, ezért ez a tiantai iskola legnagyobb becsben tartott és legtöbbit kommentált szövege.

Korszakok, tanítások

A tiantai rendszerezés az „öt korszak és nyolc tanítás” néven ismert, ennek lényege az, hogy Buddha földi életét öt korszakra osztja, és mindegyikhez hozzárendel bizonyos szent szövegeket és tanításokat. Zhiyi azt tanította, hogy Buddha megvilágosodása után közvetlenül a végső, tökéletes tanítást hirdette, azonban ezt hallva csak a legmagasabb szellemi szinten állók voltak képesek elérni a megvilágosodást, a hallgatóság többi része semmit sem értett belőle, mivel a végső tanítás pusztán értelemmel felfoghatatlan. Ezután, a második korszakban Buddha az irántuk érzett kegyelemből elkezdett egyszerű elveket

és gyakorlatokat tanítani, amelyek végső soron nem igazak ugyan, de képesek felkészíteni a hallgatóságot a mélyebb és nehezebben érthető tanítások befogadására. A harmadik és negyedik korszakban egyre mélyebb és a végső igazsághoz közelebb álló tanításokat tanított, míg végül az ötödik korszakban elmondta ugyanazt, amit az elsőben is, de ekkor már mindenki megértette, így ez a tanítás tökéletesebb az elsőnél. Az ötödik korszak tanítását tartalmazza a *Lótusz szútra*. Ez az elmélet nyilván nem felel meg a történelmi valóságnak, de kiválóan alkalmas arra, hogy a tiantai iskola minden szent szöveget és elméletet befogadjon, és egy adott korszakhoz társítson aszerint, hogy az mennyire közelíti meg az általa meghatározott végső, tökéletes igazságot.

Megvilágosodó kövek

A tiantai nem csak az írott tanítás rendszerezésében törekedett a minden részletet magába foglaló tökéletes egység megteremtésére, hanem a világot, a létezést magát is ilyennek látta. A Zhiyi által megfogalmazott egyik leghíresebb tétel szerint gondolataink egyetlen pillanata is képes magába foglalni az egész világmindenséget, és nincs egyetlen por szem sem, amely ne lenne lényegében azonos a nagy egésszel vagy Buddha tudatával. Ebből a gondolatból kiindulva azok a szerzetesek, akik Zhiyi tanítását örökölték, kidolgozták azt az elméletet, mely szerint nem csupán az élőlények, hanem a fák és kövek is képesek a jövőben elérni a megvilágosodást, és azt is, mely szerint Buddha tiszta tudata a legmélyebb poklot is áthatja, tehát nincs lényegi különbség profán és szent között. A különbség egy egyszerű ember és Buddha között tehát csupán any-

nyi, hogy míg az egyikben mint lehetőség van jelen a megvilágosodás, a másik már megvalósította azt. A tiantai filozófia a lét legkisebb alkotóelemeit egymással összefüggésben látja, úgy, hogy minden apró részecske tartalmaz minden más részecskét és a nagy egészet is, mivel végső természetükben nincs eltérés. Az indiai buddhista filozófia ürességelvét tehát felváltotta a kerek, tökéletes egység képze.

Elmélet és gyakorlat

A tiantai filozófiai jellegű iskolaként tartják számon, de mindig is nagyon nagy hangsúlyt helyezett a meditációra és vallásgyakorlatra. Zhiyi azt tartotta, hogy az elmélet és a gyakorlat olyan, mint a mérleg két serpenyője, vagy egy madár két szárnya – nem létezhetnek egymás nélkül. A végső igazság szavakkal kifejezhetetlen, logikai úton megközelíthetetlen, ezért megértésében nagyon nagy szerepet kap a tudat lecsendesítése és a különböző tárgyakon vagy a belső tudatfolyamatokon való szemlélődés, egyszerűen a meditáció. A tiantai iskola szerzetesei tehát terjedelmes műveket írtak a meditáció helyes gyakorlásáról is.

A kínai eredetű tiantai iskola elterjedt Japánban és Koreában is. Kínában a Sui-kor után már nem volt államvallás, de továbbra is létezett, bővült, alakult. Napjainkban nem olyan ismert és népszerű, mint a chan vagy a Tiszta Föld iskola, de érdemes tudni, hogy nagyon nagy hatással volt ezek fejlődésére és általában a kínai buddhista világnépformálására.

Pap Melinda

Avantgárd Kínában

Ízelítő a kortárs kínai képzőművészetből

Ködös hegyeket ábrázoló festmények, aranyozott sárkányok, csillogó jádefaragványok – a legtöbb embernek ilyesmi jut az eszébe, ha a kínai képzőművészetre gondol. Pedig a hagyományok továbbélése mellett rendkívül élénk és színvonalas modern művészeti élet is zajlik Kínában.

Szürke vasbeton gyárépületek: a nehézipar fénykorából ránk maradt relikvia, Bauhaus-esztétika. A 798-as körzetben járunk, Peking központjától északkeletre. Az ipari negyedben a '80-as évek végén leállt a termelés, a gyárak bezártak. Elbontás-e az épületeket? A kérdés többször felmerült. De aztán minden ugyanúgy maradt. Azaz mégsem ugyanúgy. A '90-es évek közepén érkeztek az első fiatal művészek, akik fokozatosan birtokba vették a területet. Az üresen álló hangárok kihasználatlan tere és az alacsony bérleti díjak sokakat vonzottak ide. Hamisítatlan posztindusztriális környezet, inspiráló Mao-idézetekkel. Műhelynek ideális.

Az új művésznegyed

Az elmúlt tíz év során több mint száz galéria nyílt a környéken, majd kávézók, klubok, kiadók és könyvesboltjaik, különböző üzletek is. *Lebegő Peking* címmel 2002-ben rendezték meg az első nagyszabású kiállítást, a Tokyo Gallery és az itteni kínai művészek közös projektjeként. Még ugyanebben az évben megnyitotta kapuit a 798 Space elnevezésű képtár és klubhelyiség. 2003-ban tartották az első Pekingi Biennálét, egy évre rá pedig a Dashanzi Nemzetközi Művészeti Fesztivált. Az összes képtár közül a jelenleg legnagyobb a 2007-ben nyílt Ullens Központ, ahol a kiállítás magját a belga Ullens házaspár műgyűjteménye adja, a kortárs alkotásokra helyezve a hangsúlyt. A gyárak lebontása már nem kerül szóba.

Az egykori ipartelep mára fiataloktól nyüzsgő, felkapott városrész. Meg kell viszont jegyezni, hogy mostanra az árak is az egekbe szöktek. A pályakezdő művészek így már nem tehetik meg, hogy itt béreljenek műhelyt maguknak, a hely egyre inkább az üzleti lehetőségek, mint az alkotó tevékenységek színtere kezd lenni.

Sokkművészet

A negyed legkorábbi „lakói” közé olyan avantgárd művészek tartoznak, akik a régebben szigorúan szabályozott művészet utolsó korlátait is lebontották, tabukat döntögető sajátos „sokkművészetet” hozva létre. Zhang Huan (1965–) például elsősorban botrányt keltő performance-iról ismert. A 12 m² címet kapó produkciójával (1992)

Xu Bing (1955–)

Elsősorban „hamis” kalligráfiáiról ismert művész. Hogy miért hamis?

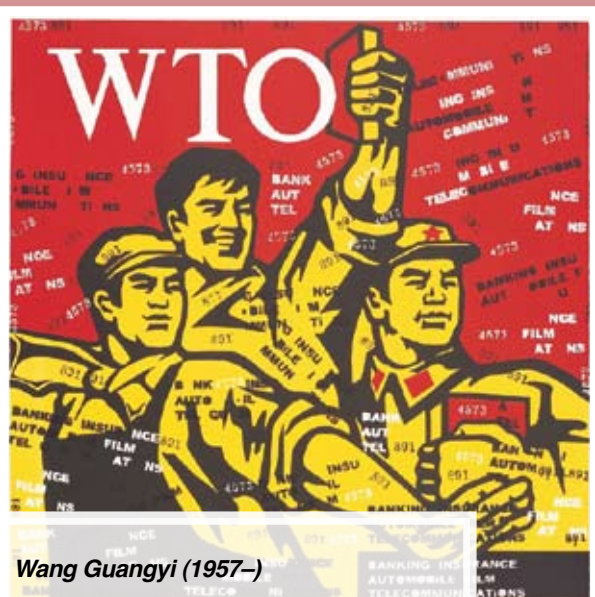
Mert látszólag valódi kínai jeleket ír mesteri módon, ami a laikus szem számára eredeti kalligráfiának tűnik. Ám Xu Bing védjegye, hogy az általa festett írásjegyek teljesen értelem nélküliek. Legnagyobb szabású alkotása a több éves munka után 1989-re befejezett *Égi Könyv*, több mint 4000 különböző, maga által kitalált jellel. A 11. században Kínában feltalált mozgatható nyomóelemekkel történő nyomtatás technikáját alkalmazta ehhez, ugyanazt, amit ezer évvel korábban a buddhista szent szövegek sokszorosításához is használtak. Az *Égi Könyv* párja a 2003-as *Földi Könyv*, mely egy számítógépes ikonok nyelvén írt digitális regény (utóbbi megtalálható a www.bookfromtheground.com oldalon, az ikonok megfejtésével együtt.)

Cai Guoqiang (1957–)

Nemzetközi viszonylatban ő számít talán a legelismertebb, legnagyobb hatású kínai konceptuális művészeknek. Az 1990-es években puskaport felhasználó látványos produkcióival és képeivel tűnt ki (ez jelképes értékű: a puska a négy nagy kínai találmány egyike), s az sem véletlen, hogy a 2008-as Pekingi Olimpia nyitóünnepségének tűzijátékát is ő rendezte. (*A történelem lábnyomai* című tűzijáték-sorozata talán a legemlékezetesebb.)

1999-ben ő nyerte el a Velencei Biennálé nemzetközi díját, legutóbb pedig a Guggenheim Múzeumban (New York 2008, Bilbao 2009) nyílt átfogó kiállítás az eddigi életművéből „I Want to Believe” címmel. Az installációk közül néhány: valódi régészeti leletnek tűnő, korhadt hajótörzs, számlálhatatlan belélőtt nyílveszűvel és a KNK zászlajával (*Nyílveszűt szerezni az ellenségtől* – utalás Zhuge Liang híres hadicselére); egymást taposó, az üvegfalnak futó farkasfalka (*Fejfel a falnak*); egy autóbaleset 3D-s képkockái: kilenc gépkocsi felfüggesztve, ezekből színjátékos fénycsövek állnak ki, robbanás képzetét keltve (*Rossszkor*).

Wang Guangyi (1957–)

Művészete az amerikai pop art és a ma-
oista éra propagandaképeinek ötvöze-
te („politikai pop”): megmaradnak az eredeti
poszterek, de egy-egy nyugati világmárka
vagy szimbolikus intézmény feltüntetésé-
vel a kép egész más értelmet kap.

sokak szerint túllőtt a célon: egy órára
bezárta magát egy nyilvános illemhely-
re, miután egész testét bekente mézzel
elkevert húslével... Az eredmény: tö-
mérdek légy és irtóztató bűz. Hogy ez
művészet-e, arról most nem érdemes
vitába bonyolódni, de tény, hogy ezzel
egy csapásra híressé vált. Még néhány
későbbi, kevésbé botrányos
performance tőle: 1 méter-
rel magasabbá tenni egy
hegycúcsot azáltal, hogy
meztelen emberek egymás
tetejére fekszenek (1995);
1 méterrel megemelni egy
tó vízszintjét a fővárosba
nagy számban özönlő
vidéki vendégmunká-
sok segítségével, az
összetartás fontosságát
szimbolizálандó (1997);
kalligráfusokat kérni
meg (2000), hogy írják
tele az arcát általa dik-
tált szövegekkel (bölc-
s mondások, családi em-
lékek, bármilyen), hajnaltól
sötétedésig, egészen
addig, amíg az
ő arca is teljesen feketévé és
felismerhetetlenné nem vá-

lik... A legtöbb esetben eze-
ket fényképekkel egy másik
itt működő művész, Rong
Rong dokumentálta, akinek
több, japán feleségével kö-
zösen készített saját fotóal-
buma is megjelent.

Szintén performance-
airról híresek Ma Liuming,
aki meztelenül járta be a
Nagy Falat, és Cang Xin.
Utóbbi ruhacserés fotóiról
vált ismertté (*Személyiség-
csere projekt*: egy
másik ember sze-
mélyiségét a ru-
hája felvétele által
a legegyszerűbb
átvenni), de a világ
teljesebb megismerésének
szerinte legjobban bevált mód-
ja – a leginkább „megbízható”
emberi érzékszervnek tartott
– nyelvel végigkóstolni azt
(*Érintkezés projekt* – jelenleg
a Saatchi Galériában látha-
tó a művésznek a „kóstolás”
pillanatát megörökítő, töké-
letesen élethű viaszszobra).

Szabad nemzedékek

A '70-es évek végétől kezd-
ve a művészetek területén
is lazult az állami ellenőrzés,
végbement a szocialista rea-
lizmus stíluseszményétől való
teljes elszakadás. Az 1979
után aktív művészeknek négy
generációját szokás megkülö-
nböztetni. Az első nemze-
dek energiáit még a régi falak
ledöntésére tett erőfeszítések
emésztették fel (1979–84),
a második generáció a '85-ös
újhullámosoké (1985–89 közö-
tti időszak), velük egy egyre
kísérletezőbb
művészeti vonal bontakozik ki,
ami a '90-es évek elejére nemzetközi jel-
leget ölt. 1994-től napjainkig tart az a
folyamat, melyben a művészek már
szabadabban mernek nyúl-
ni a hazai témákhoz is, társadalmi-politikai kri-
tikát fogalmazva meg.

A kortárs kínai művészet
rendkívül összetett, nehéz
az egyes művészeket
kategóriákba sorolni.
Az itt említett művé-
szek kivétel nélkül
több lábon állnak
egyszerre, több stí-
lusban és különféle
technikákkal alkot-
nak: hagyományos
tusfestmények, fa-
metszetek, akril- vagy

olajfestmények, fényképészet, szob-
rászat, kisebb-nagyobb installációk,
happening, performance stb. A kon-
ceptuális és avantgárd művészet a
leginkább meghatározó, a kínai szim-
bólumrendszer gyakori
alkalmazásával, a kínai
történelemre tett utalá-
sokkal. Valamint két igen
jelentős, speciálisan kí-
nai irányzat is kialakult,
az ún. cinikus realizmus
és a politikai pop art.

Hong Hao (1965–)

A pekingi művész *Válogatott írások* című, antik kéziratos könyvnek látszó művével vált ismertté a '90-es évek közepén. Különösen eredeti ezen belül az a térképsorozata, mely a világot kicsit másképp mutatja be, így például országnevek helyett nagy cégek emblémáit találjuk rajta. Leginkább az amerikai pop art volt hatással rá következő sorozatának elkészítésekor (*Dolgaim*), de igazán egyéni stílust ad neki, hogy személyes dolgaiból, ilyen-olyan gyűjteményeinek darabjaiból (pl. a kulturális forradalom időszakából maradt emléktárgyakból) állította össze kompozícióit.

A leghíresebb alkotók közül itt csak néhányuk rövid bemutatására van lehetőség, legfontosabb műveik megemlékezésével. Lásd keretes írásainkat.

Képregény-nemzedék

A fiatal művészeknek van egy minden más irányzattól élesen elkülönülő, ám meghatározó csoportja, akiket a képregények és animációs filmek világa ihletett meg. A „képregény-nemzedék” kifejezést 1992-ben a kantoni művészaka-

démia egyik tanára használta először, Kína legifjabb nemzedékét értve alatta: a modern fogyasztói társadalom, a videojátékok, a képregények és animációs filmek korának fiataljait. Az irányzathoz tartozók közül néhány: Liu Ye, Zhao Nan, Jiang Heng, Wang Ke, Li Li, Yang Na.

A hagyományok folytatói

A kortárs kínai művészet természetesen nemcsak az avantgárdból áll. Bár tény, hogy provokatív alkotásaikkal, fellépéseikkel ők kerülnek gyakrabban címlapra: extremitásokra

Yue Minjun (1962–)

Yue Minjunt a cinikus realisták közé szokás sorolni, ami egy sajátosan kínai festészeti iskola. Yue mindegyik képén (de plasztikáin is) ugyanaz a mániákusan nevető figura jelenik meg: saját maga az, arcára fagyott vigorral. Sokszor hírességek (legyen az Marilyn Monroe vagy épp a pápa) fejének helyére illeszti a sajátját, de vannak többalakos kompozíciói, és azokon is mindig ő van. Sokan próbálták megfejteni, miért is ez a veszett nevetés.

A jól ismert, szerencsehozó nevető buddha groteszk képmása lenne csak? Vagy a bizonytalan jövőtől való félelmet akarja ezzel palástolni? Yue Minjun alkotásaira mindenestre óriási kereslet van, nyugaton dollármilliókért kelnek el a képei, az eladási rekordot is ő tartja, sőt saját rekordjait döntögeti. A cinikus realista iskolához tartozik még Fang Lijun, aki hasonlóképpen saját eltorzított arc-mását festi rá minden képére.

törekedni a médiaismertség szempontjából sokkal jövedelmezőbb.

A művészek egy része azonban továbbra is a hagyományos műfajokban dolgozik, s ők sincsenek kevesen. A régi műfajokat tartalmukban újíjtják meg: a hagyományos tustechnikával vagy épp fametszetes nyomtatással készült, a klasszikus kínai esztétikát és szimbolikát megőrző képeken a modern társadalom képe tükröződik.

A Gao fivérek (Gao Zhen, 1956– és Gao Qiang, 1962–)

A két testvér a '80-as évek óta aktív, performance-okat szerveznek (híresek pl. a különböző helyszíneken tartott tömeges ölelkező produkcióik), fotóalbumokat adnak ki, sőt írnak is. Utóbb a Mao elnököt kifigurázó plasztikáik járták be a világot, de van különböző elemekből (legyenek falevelek vagy vörösvérsejtek) nukleáris gombafelhőt formázó fotómontázs-sorozatuk is.

Külföldi visszhang

Hogy világviszonylatban mennyire van szerepe a mai kínai képzőművészetnek, azt jól mutatja, hogy a nagyobb nyugati művészeti központokban (Párizs, London, New York, San Francisco

Zhang Xiaogang (1958–)

Fiatalember Mao-zubbonyban, diáklány úttörő-egyenruhában, egy gyermekes család képe: mindannyiszor ugyanaz a személytelen, érzelmektől mentes arcki-fejezés és üres tekintet. Erről lehet megismerni Zhang Xiaogang képeit, aki fakó színű festményeivel a kulturális forradalom idején elvesztett családi fotóalbumot rekonstruálta sajátos módon.

stb.) havonta nyílik egy-egy kiállítás kínai alkotásokból, a biennálék díjazottjai között ott vannak a kínai-

ak is, s már hazai terepen is rendeznek nemzetközi művészeti fesztiválokat. A kínai kortárs művészet felvirágzása a gazdasági növekedéssel egy időben zajlott le. Az alkotásokra óriási a kereslet, nemcsak nyugati műgyűjtők körében, de újabban az otthoniaknál is.

Ami Magyarországot illeti, mi még csak most kezdjük úgymond felfedezni Kínát ezen a területen. Az elmúlt években a Ludwig Múzeumban kétszer volt már átfogóbb kiállítás kortárs alkotásokból, s elvéve a kisebb galériákban is el lehet csípni egy-egy mai kínai művet.

Szabó Blanka

Ajánlott honlapok

798 SPACE
www.798space.com
Tokyo Beijing Art Projects
www.tokyo-gallery.com
Ullens Center for Contemporary Art
www.ucca.org.cn
Xin Dong Cheng Space for Contemporary Art
chengxinxong.com
798 Photo Gallery
www.798photogallery.cn
Beijing Biennale
www.bjbiennale.com.cn
Shanghai Biennale
shanghaibiennale.org
Chinese Contemporary, Beijing
www.chinesecontemporary.com
Art Scene Gallery, Shanghai
www.artscenechina.com
ShanghART Gallery, Shanghai
www.shanghartgallery.com
Contemporary Art Portal
www.artzinechina.com

Shaanxi, a régi Kína szíve

Az utóbbi évek gyors fejlődése ellenére az északnyugat-kínai Shaanxi ma nem tartozik a legfejlettebb, leggazdagabb tartományok közé. Ám valaha ez a löszsík-ságok által uralt vidék volt a kínai kultúra egyik bölcsője, itt állt számos dinasztia fényes fővárosa, itt ért véget a Selyemút, innen indultak el a dinasztiaalapítók és a kínai hódítók hatalmas seregei. Nem csoda, hogy Shaanxi Kína kulturális kincsekben egyik leggazdagabb tartománya.

A jó két magyarországnyi területű, 37 milliós lakosságú Shaanxi északi, Belső-Mongóliával határos vidéke sivatagos terület, ettől délre húzódnak a tartomány nagy részét kitevő löszfennsíkok, míg délen a kelet-nyugat irányban elnyúló Qinling-hegység található. A tartomány életében mindig fontos szerepet játszott a keleti határát jelentő Sárga-folyó, illetve ennek mellékfolyója, a löszfennsíkot átszelő Weifolyó, melynek partján az ősi fővárosok álltak.

Xi'an, a főváros

Shaanxi tartományi székvárosa a 3,8 milliós lakosú Xi'an. Ennek helyén, illetve környékén a történelem során összesen tizenhárom kisebb-nagyobb dinasztianak állt a fővárosa. Olyan nagy uralkodóházak is itt székeltek, mint a Nyugati Zhou, a Qin, a Nyugati Han, a Sui és a Tang. Ma-

guk az ősi városok – melyek többnyire a Chang'an nevet viselték – csaknem teljesen elpusztultak, Xi'an mai városszerkezete viszonylag későn, a Ming-korban (14–17. sz.) alakult ki. Az 1370-ben épült, 12 km hosszú városfal jórészt ma is sértetlenül áll, némi belépődíj ellenében végig sétálhatunk rajta. A négyzetes szerkezetű város központjában áll a szintén Ming-kori Harangtorony és Dobtorony, ezekről jó kilátás nyílik a belvárosra.

A központtól nem messze, egy kis utcán keresztül közelíthető meg a Nagymecset, Kína egyik legfontosabb muzulmán központja. A mecset teljes egészében kínai stílusban épült, ha nem lennének épületein arab nyelvű feliratok is, valószínűleg észre sem vennénk, hogy nem egy hagyományos kínai vallás templomában járunk.

Xi'an legrégebb emlékei közé tartozik a Nagy Vadlúd pagoda és a Kis Vadlúd pagoda. A nagyobbik pagoda 704-ben épült, azóta túlélte a város többszörös pusztulását, számos földrengést és egyéb természeti csapást. A 64 m magas torony tetejéről remek kilátás nyílik a városra. A Kis Vadlúd pagoda – ez 43 m magas – 707–709 között épült, az 1556-os nagy shaanxi földrengésben megsérült, az ekkor keletkezett károkat máig nem állították helyre. Mindkét pagoda egy-egy buddhista templomkomplexumon belül áll. Lényegében e két torony az, ami a felszín felett is megmaradt a Tang-kori Chang'anból, a korabeli világ legnagyobb városából.

A városon belül érdemes még ellátogatni a Kötáblák Erdeje nevű múzeumba, amely egy 11. századi Konfuciusz-templom épületében működik. Itt mintegy háromezer ősi sztélé és kőfaragvány található – a legrégebbi közülük 175-ből való –, felirataik nagy jelentőségű történelmi források. A leghíresebb ezek közül a 781-ben kifaragott Nesztóriánus

tábla, amely a kereszténység kínai jelenlétének legkorábbi bizonyítéka. A rengeteg kőtábla között onnan lehet felismerni, hogy tetejére egy kis keresztet véstek. Nem hagyható ki a Shaanxi Történelmi Múzeum sem: ide gyűjtik össze a tartományban folytatott számtalan régészeti feltárás leleteinek legjavát – ezáltal a tárlat a város központi szerepének köszönhetően egyfajta gazdag Kína-történelmi kiállításnak is beillik. Ha végig akarjuk nézni összes műtárgyát, másfél km-nyit kell gyalogolnunk.

Xi'an környéke

Xi'anban önmagában is számos látnivalót találunk, de a város környékén elszórva fekvő emlékek azok, amelyek a vidéket Kína egyik legfontosabb turistaközpontjává teszik. Az első helyen természetesen a világhírű cseréphadsereg áll, amelyet Qin Shi Huangdi, Kína első császára készíttetett sírja védelmére.

A katonákat Xi'an központjától 40 km-re keletre 1974-ben találta meg kútásás közben egy helyi paraszt, s a helyszínre érkező régészek hamarosan a világ egyik legjelentősebb leletgyűjtését tarták fel. A három Kr. e. 210–209-re datált verem

összesen 8000 harcos, 130 harci szekér, 670 ló életnagyságú figuráját rejtette – ezek egy része máig nincs kiásva. A katonák törzsét és végtagjait formákkal készítették, de az arcát mindegyiknek egyedileg alakították ki. A figurákat eredetileg színesre festették, a festék azonban az idők során lekopott. Az Első Császár halála után nem sokkal a vermetek feldúlták, így a figurák közül mindössze egy maradt fenn épségben; a többi a régészek illesztették össze a maradványokból.

A cseréphadseregétől másfél km-re nyugatra emelkedik az Első Császár sírdombja, amely – bár az elmúlt két évezred eróziója során magassága a felére csökkent – a legnagyobb kínai síremlék. A környező nekropolisz feltárásán folyamatosan dolgoznak a régészek, szinte naponta kerülnek elő különféle értékes leletek. A sírdomb belseje – ahol az ókori leírások szerint a császár egy egész miniatűr várost építtetett koporsója köré – még nincs feltárva, a turisták azonban a domb tetejére felkapaszkodhatnak.

A sírdomb és Xi'an között emelkedik a Fekete Ló-hegy (Lishan), ennek lábánál található a Pompás Tisztaság tava, amely valójában egy palotakomplexum, benne melegvízű forrásoktól táplált medencékkel. Arról nevezetes, hogy a 8. században ide járt fürödni a kínai történelem egyik leghíresebb szépsége, Yang Guifei, az egyik Tang-kori császár ágyasa. A ma látható építmények és medencék azonban jóval későbbiek. Ettől keletre azonban igazán ősi emlékeket találunk: Banpo falunál ásták ki a világ egyik legjobb állapotban fennmaradt neolitikus települését. A 6000 évesre datált faluban megtalálták az épületek alapjait, lakóinak sírjait, valamint mintegy tízezer szerszámot és használati eszközt.

Xi'antól északnyugatra fekszik Xianyang, amely valaha Qin Shi Huangdi

fővárosa volt, de egy-két palotaalapzattól eltekintve a mai városban nem sok emléket találunk a dicső kornak. Innen nyugatra egy 29 km-re elnyúló ősi sírkeretet találunk, benne a Zhou-házi királyok és a Han-házi császárok egy részének sírdombjaival. Körülöttük főembereik, rokoniak sírjai találhatók. A sírok nagy része feltáratlan, de e különleges temető így is megér egy látogatást. Északabbra, egy mintegy 150 km hosszú sávban szétszórva a Tang uralkodók sírjai találhatók.

Egyéb látnivalók

Az ősi főváros környéke mellett Shaanxi másik híres nevezetessége a Huashan (Virágzó-hegy), a taoizmus öt szent hegyének egyike, amely Xi'antól 100 km-re keletre található. A Huashannak öt csúcsa van, ezek közül a Déli-bérc a legmagasabb (2154 m). A nehezen megközelíthető, világtól elzárt hegyre régen csak remeték, mágikus erejű füvet kereső zarándokok, az Utat kutató szerzetesek másztak fel a hegy lábától a csúcshoz vezető 15 km-es meredek gyalogúton. Az út igen veszélyes volt, és a számos nemrég bevezetett biztonsági rendelkezés, útbővítés ellenére ma is az – ha nem vagyunk gyakorlott túrázók, érdemesebb a drótkötélpályát választani. Ha mégis gyalog vágunk neki, számítsunk rá, hogy olykor meredek hegyoldalba vájt keskeny ösvényeken, vékony peremeken, láncokba kapaszkodva tudunk csak előrébb jutni. A hagyományoknak megfelelően a feljutás utáni napfelkeltét a Keleti-bérctől érdemes megtekinteni.

A tartomány északi részében található Yan'an, amely kínai mértékkel mérve kisváros ugyan, de a 20. századi történelemben fontos szerepet játszott: a hosszú menetelés után ide húzódtak vissza a Mao Zedong vezette kommunisták, s a környék 1935–1947 között a Kínai Kommunista Párt legfontosabb bázisa volt. Ma a város afféle forradalmi kegyhely, az ide látogatók megtekinthetik azokat a löszbe vájt barlangokat, amelyekben a kínai forradalom vezetői éltek a II. világháború alatt. Yan'antól 170 km-re délre egy másik emlékhely található: a Sárga Császár sírja és temploma. A legendás

Sárga Császár a kínaiak ősatya, akire minden kínai – éljen bárhol is – rendkívüli tisztelettel tekint. Sírja korábban császárok, főhivatalnokok zarándokhelye volt, manapság politikusok, tengerentúli kínai küldöttségek látogatnak el ide.

Egyéb tudnivalók

Shaanxi lakói a mandarin kínai helyi nyelv-járását beszélik, vagyis aki érti a mandarint, annak itt sem akadnak gondjai. Egész Kínában híresek az itteni népművészek, különösen a naiv parasztfestők.

A shaanxi konyha nem tartozik Kína leg híresebb gasztronómiai irányzatai közé, de azért igen ízletes és kiadós fogásokkal szolgál. Különleges alapanyagokat – elzártsága, szárazföldi éghajlata miatt – nem alkalmaz, jellemzője a bárányhús és a tésztafélék viszonylag gyakori használata. Az egyik legismertebb Shaanxi-beli fogás a xi'ani *paomo*, amely valószínűleg közel-keleti hatásra született: ez egyfajta tésztával dúsított, fűszeres bárányhúsleves, amelybe fogyasztáskor apró lepénydarabokat tördelnek.

Hangulatában, arculatában, lakóinak természetében Shaanxi jelentősen különbözik Kelet- és Dél-Kína nyüzsgő ipari-kereskedelmi központjaitól, a kisebb-ségek által lakott egzotikus vidékektől, a sűrűn lakott, vizektől szabdaltszerű rizstermő területektől. A tartomány nagyjából ezer éve a kínai világ periferiájára került, akkor, amikor a gazdagabb, kifinomultabb, élénkebb Kelet- és Dél-Kína vette át a vezető szerepet. Így itt jobban érződnek a puritánabb, egyszerűbb, harciasabb ókori és kora középkori Kína, valamint az ősi paraszti társadalom hagyományai. Éppen ezért lehet Shaanxi nemcsak a külföldi, hanem a gyökereiket megismerni vágyó kínai turistáknak is az egyik legkedveltebb utazási célpontja.

Salát Gergely

Könyvajánló – új könyvek Kínáról

Szerencsére az utóbbi időben sem maradtak olvasni-
való nélkül azok, akik érdeklődnek Kína iránt. Az aláb-
biakban néhány nemrég megjelent könyvet, illetve
egy folyóiratot ajánlunk olvasóink figyelmébe.

A változó Kína I–IV. Stratégiai Kutatások

Szerkesztette Inotai András és Juhász Ottó.
Magyar Tudományos Akadémia
Világgazdasági Kutatóintézet–Miniszterelnöki Hivatal,
Budapest, 2009. 206, 356, 184, 238 o. Ármegejelölés nélkül

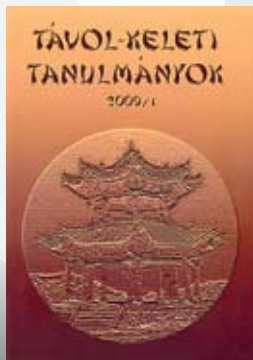

Az MTA Világgazdasági Kutatóintézet és a Miniszterelnöki Hivatal 2006-ban indította meg közös Kína-kutatói projektjét, amelynek első szakaszát a 2008-ban megjelent *Kína: realitás és esély* című tanulmánykötet foglalta össze. A munka szerves folytatásaként jelent meg *A változó Kína*, amelynek tanulmányai négy kötetet tesznek ki. Az ezekben található írások szerzői különböző területek (közgazdaság, politikatudományok, pénzügyek stb.) szakértői, s a mai Kínával kapcsolatos kérdéseket saját szakterületük szempontjából járják körül. Az I. kötet (*Kína politikai, társadalmi fejlődésének jelene és jövője*) cikkei a mai Kína belső helyzetét, problémáit és lehetőségeit elemzik. A II. kötet (*Kína a nemzetközi politikai erőterben*) Kína nemzetközi kapcsolatainak egyes kérdéseit tárgyalja. A III. kötet (*A magyar–kínai kapcsolatok fejlesztésének néhány területe*) hazánk és Kína kapcsolatait, illetve ezek fejlődésének lehetőségeit vizsgálja. A IV. kötet (*Kína a nemzetközi gazdasági erőterben*) a kínai és a világgazdaság viszonyával, Kínának a világgazdaságban elfoglalt szerepével foglalkozik. A négy kötetben szereplő 28 színvonalas tanulmány rendkívül átfogó képet nyújt a mai Kína helyzetéről és jövőbeli kilátásairól, s nemcsak a döntéshozók számára hasznos olvasmány, hanem mindenkinek, aki érdeklődik az új kelet-ázsiai nagyhatalom iránt. A négy kötet sajnos nem került kereskedelmi forgalomba, de a kutatások összefoglalása egy kötetben, *A változó Kína* címmel megjelent az Akadémiai Kiadónál (326 o., 3950 ft.).

Távol-keleti Tanulmányok

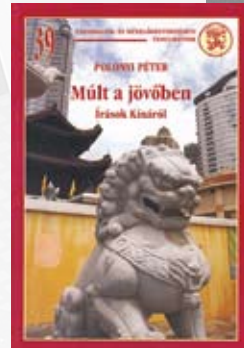
Főszerkesztő: Hamar Imre. Budapest, ELTE BTK Távol-keleti Intézet

Új magyar nyelvű folyóiratot indított az ELTE BTK Távol-keleti Intézete. A *Távol-keleti Tanulmányok* célja, hogy a Kelet-Ázsiára vonatkozó magyarországi kutatásoknak fórumot biztosítson, s a szakértők eredményeit hozzáférhetővé tegye. Az évente kétszer megjelenő folyóirat megalapítását az a felismerés vezette, hogy bár napjainkban a Távol-Kelet – gazdasági és politikai megerősödése mellett – kulturális szempontból is egyre inkább a világ figyelmének középpontjába kerül, hazánkban eddig nem volt olyan tudományos kiadvány, mely teljes terjedelmét az ilyen irányú kutatások bemutatásának szentelte volna. A folyóiratban a tanulmányok mellett könyvismertető és konferencia-beszámoló is megjelennek, s a szerkesztők remélik, hogy a *Távol-keleti Tanulmányok* a tudományos viták, eszmecsere elismert fóruma is lesz. A kiadványnak eddig az első száma jelent meg, ebben – ahogy a tervek szerint a későbbi számokban is – kínai, mongol, japán, koreai és tibeti témájú írások láttak napvilágot. A *Távol-keleti Tanulmányok* megjelenését az ELTE Konfuciusz Intézet támogatja.

Polonyi Péter: Múlt a jövőben. Írások Kínáról

Szerkesztette Vámos Péter. Társadalom-
és Művelődéstörténeti Tanulmányok 39.
Budapest, MTA Történettudományi Inté-
zet, 2007. 416 o., 3500 ft.

Polonyi Pétert minden bi-
zonnyal nem kell bemutat-
ni olvasóinknak: a Pekingi
Egyetemen végzett sino-
lógus számtalan ismeret-
terjesztő könyv, cikk, tudomá-
nyos igényű tanulmány
szerzője, klasszikus és
modern kínai irodalmi mű-
vek fordítója, a kínai kultúra
egyik legtermékenyebb hazai népszerűsítője.
A jelen kötet afféle visszatekintés Polonyi el-
múlt négy évtizednyi munkásságára: a szerző
különböző helyeken megjelent – illetve né-
hány esetben kéziratban maradt – fontosabb
tanulmányait gyűjti össze és teszi elérhetővé.
Az írások a mai és a régi Kína számos területét
érintik: található köztük társadalm szerkezeti
elemzés, szépirodalmi fordításhoz írt utószó,
könyvkritika, esszé a magyarországi kínai kol-
óniáról, illetve számos egyéb témájú dolgozat.
A szerkesztő az 1960-as évektől a 2000-es éve-
kig született tanulmányokat négy nagy részre
osztotta (*A kínai társadalom szervezetéről; Iro-
dalmi és művelődéstörténeti írások; A modern
Kínáról és a magyarországi kínaiakról; A kínai
civilizációról*), ezeknek címei is jelzik a szerző
széleskörű érdeklődését. Polonyi a kínai tör-
ténelem, kultúra és hagyományok jó ismerője,
s még a napi aktualitásokhoz kapcsolódó írásait
is igyekszik tágabb társadalmi-kulturális kontex-
tusba helyezni, ami biztosítja azok időtállósá-
gát.

A legrégebbi – 1960–70-es
évekbeli – írásokon tükröződnek
ugyan a kor politikai elvárásai,
de a szerző ezekben is olyan
jelenségekre, problémákra hívja
fel a figyelmet, amelyek hosszú
távon is lényegesek maradtak.

Sőt, szocialista ország polgá-
raként Polonyi olyan korabeli
kínai sajátosságokat is meg-
értett, amelyek előtt a nyugati
Kína-kutatók értetlenül álltak.
A későbbi tanulmányokban
pedig még jobban megmu-
tatkoznak Polonyi Péter leg-
nagyobb erőnei: az éleslátás,
a tájékozottság, a szere-
tetteljes (ön)írónia, valamint
a kiváló stílus.

Ann Paludan:

Kínai császárok krónikája.

A császári Kína története az uralkodók sorrendje szerint

Fordította Zsuppán András. Budapest, Móra Könyvkiadó, 2009. 224 o., 6500 ft.

A Kr. e. 221 és Kr. u. 1911 között fennállt Kínai Császárság a világtörténelem egyik legtartóssabb államalakulata volt. A kínai hagyományoknak megfelelően a birodalom élén mindig egy személy, az elvileg korlátlan hatalmú császár állt, az ő befolyása

még az égi szférára is kiterjedt. Bár a gyakorlatban sokszor előfordult, hogy a tényleges hatalom nem az uralkodó kezében összpontosult, a császár személyét mindig is óriási figyelem és tisztelet övezte, s hibái és erényei is természetszerűen felnagyították. A jelen kötet a császárkori Kína történetét mutatja be kronologikus rendben a kínai császárok személyén keresztül Qin Shi Huangditól, a kegyetlen Első Császártól kezdve Puyiig, a trónról lemondott kisgyermekig. A gazdagon illusztrált, jól szerkesztett, szép kiállítású könyvből 157 császár élete és uralkodása ismerhető meg (természetesen a széttagoltság korszakainak önjelölt uralkodói, ellencsászárai, kiskirályai nem szerepelnek a felsorolásban). Az életrajzi, családi adatok és az uralkodói intézkedések mellett kortársaktól származó idézetek, táblázatok, térképek, műkincsek fényképei, érdekességeket tartalmazó keretes anyagok színesítik az egyes császárok képét. Néhány témakör – például az Első Császár cseréhaderege, a Han-kori kőszobrászat, a Nagy-csatorna, a Song-kori festészet, a pekingi Tiltott Város stb. – külön alfejezetet kapott. Paludan műve – terjedelmében adódóan is – nem túl részletes, de alapvetően jó ismeretterjesztő mű mindazoknak, akik szeretnék megismerni a régi Kína történetét.

Vámos Péter:

Kína mellettünk? Kínai külügyi iratok Magyarországról, 1956

História Könyvtár, Okmánytárak 5. Budapest, História, MTA Történettudományi Intézete, 2008. 380 o., 3800 ft.

Magyarország 1949. október 4-én ismerte el a Kínai Népköztársaságot, a két ország felvette egymással a diplomáciai kapcsolatot, ám viszonyuk sokáig meglehetősen laza, inkább protokolláris volt. 1956 fordulóponthoz jelentett a „népi demokráciák” életében: ekkor zajlott le a Szovjet Kommunista Párt „desztalinizációs” XX. kongresszusa, a Kínai Kommunista Párt – Maót némileg háttérbe szorító – VIII. kongresszusa, majd kitört a lengyel válság, illetve a magyar forradalom. A magyarországi események a kínai–magyar kapcsolatokban is fordulóponthoz jelentettek, Kína innentől fogva sokkal nagyobb figyelmet fordított hazánkra, fontos szerepet játszott a Kádár-kormány konszolidációjában, és a magyar '56 Kína nemzetközi vitáiban is rendszeresen előkerült. A kínai külügyminisztérium levéltárában 2006-tól kutathatók a korszakra vonatkozó iratok. Vámos Péter új könyve 165-öt közöl az így megismerhetővé vált dokumentumokból az 1956-os év magyar–kínai kapcsolataira vonatkozóan. A kötet elején önálló monográfiának is beillő vastok tanulmány foglalja össze a szerző kutatásainak főbb eredményeit, ezt követi az eredeti iratok – követségi jelentések, tárgyalási jegyzőkönyvek, feljegyzések stb. – magyar fordítása, majd a könyvet életrajzi jegyzetek és mutatók zárják. A könyv nemcsak a kétoldalú kapcsolatok szempontjából érdekes, hanem a magyar forradalomról is fontos új információk derülnek ki belőle: a dokumentumok igazolják például, hogy – a későbbi állításokkal szemben – Kínának nemigen volt szerepe az 1956. novemberi beavatkozás melletti szovjet döntésben. A téma kutatása azonban nem tekinthető lezártnak: egyelőre csak a kínai külügyminisztérium korabeli iratai hozzáférhetőek, a legfelső vezetés – amely a fontos külpolitikai döntéseket hozta – vonatkozó anyagai még titkosak.

Dai Sijie:

A Di-komplexus

Fordította Tótfalusi Ágnes. Budapest, Európa Könyvkiadó, 2006. 294 o., 2200 ft.

Dai Sijie, a Párizsban élő, franciául alkotó író-filmrendező első regénye, a *Balzac és a kis kínai varrónő* – amely magyarul is megjelent – hatalmas nemzetközi sikert aratott. Dai második regénye, *A Di-komplexus* újra Kínába viszi el az olvasót, de ezúttal nem a kulturális forradalom idejébe, hanem a pezsgő-zűrzavaros jelenkorba. Muo, a hosszú évekig Franciaországban tanult freudista pszichoanalitikus visszatér Kínába, hogy ott megismertesse általa szentként tisztelt tudományát, s hogy kiszabadítsa a börtönből fiatalkori plátói szerelmét.

A korábban kivégzőtisztként dolgozó Di bírót azonban csak azzal lehet megvesztegetni, ha Muo felkutat neki egy szülőanyát – ez manapság már Kínában sem könnyű feladat. A csúnyácska, ügyetlen, könyvmoly Muo nekiindul szüzet keresni, s közben szülőföldjén, Sichuanban bizarr, abszurd, olykor szurreális kalandokba keveredik. A kusza történeteket tovább bonyolítják a regényt át- meg átszövő álmok, amelyeket Muo igyekszik megfejteni – olykor keverve a nyugati pszichoanalízist az ősi kínai álomfejtő módszerekkel. Dai Sijie műve nem autentikus kínai regény, hiszen egy húsz éve külföldön élő szerző írta idegen nyelven, idegen olvasóközönségnek (ezt mutatják a „kínaiamusok” gyakran szájaragós magyarzatai is a könyv szövegében). Ugyanakkor *A Di-komplexus* nem is nyugati regény, hanem inkább – ahogy a témája is – két világ, két kultúra találkozásának lenyomata. Mindenesetre az biztos, hogy – bár néhány helyen kissé túllírt – igen szórakoztató olvasmány.

A nem sokkal a konfucianizmus után született motizmus a Kr. e. 5–3. században az egyik legbefolyásosabb kínai filozófiai iskola volt, amely folyamatos vitában állt riválisaival. Rövid virágzás után azonban a motizmus háttérbe szorult, szövegei nagyrészt elvesztek, s megszűnt élő iskola lenni.

A motizmust Modi, más néven Mozi alapította (Kr. e. 470–391 k.), akiről az iskola a nevét kapta. Mozi életéről keveset tudunk: valószínűleg alacsony származású volt, kishivatalnokként szolgált Lu és Song államot, majd iskolát alapított, ahová tömegesen érkeztek a tanítványok. Ők vitték és fejlesztették tovább Mozi tanításait a következő évszázadokban.

Haszonelvűség

Mint szinte minden korabeli kínai filozófus, Mozi is azt kutatta, hogy miként lehet rendet, békét, jólétet teremteni a zűrzavaros korban, amelyben élt. A jó és a rossz mércéjének – az erény- és hagyományközpontú konfucianizmussal szemben – a hasznosságot tette meg: szerinte ami hasznos a társadalomnak, az jó; ami haszontalan, az rossz. Emiatt szembeállt a konfuciánus rítusokkal: elítélte

Mozi, a motizmus alapítója

a zenét, a költséges temetéseket és szertartásokat, hiszen azok nemcsak, hogy nem hajtanak hasznot, de meg is terhelik a népet. Ezekkel szemben Mozi az őszinte érzelmekre helyezte a hangsúlyt: ha például valaki meghal, azt szívből kell meggyászolni, nem pedig pazarló ceremóniákkal. Szintén a hasznosság fontossága miatt Mozi azt is elítélte, hogy a hivatalokat születési előjogok, rokonikapcsolatok alapján töltsék be, szerinte ugyanis az uralkodónak érdem és tehetség alapján kell kiválasztania tisztviselőit.

Egyetemes szeretet

Mozi leghíresebb tanítása az „egyetemes szeretet”, amely miatt sok támadás érte az iskolát. A konfucianizmus – és általában a kínai hagyomány – rendkívül fontosnak tartja, hogy az emberek a közöttük lévő kapcsolat fokának megfelelően szeressék egymást, törődjenek egymással. Például nyilvánvaló és helyes, hogy az ember jobban szereti a saját szüleit, mint szomszédjának szüleit; a saját földijeit, mint más vidékek lakóit. Ezzel szemben Mozi azt mondta, hogy ez a fokozatokra osztott szeretet konfliktusokat, békétlenséget okoz, hiszen az embereket elválasztja egymástól. Ezért ő azt javasolja, hogy az „egyetemes szeretet” jegyében mindenki azonos módon szeressen mindenkit: a másik szüleivel törődünk éppen úgy, mint a sajátunkkal, a más gyereket szeressük úgy, mint a sajátunkat. Ezzel minden összeütközést megelőzünk, s nem lesz többé háborúskodás. Ennek megvalósításában azonban Mozi – ugyanúgy, mint a többi kínai iskola – nem tud elszakadni a hierarchikus szemlélettől: úgy véli, hogy az egyetemes szeretet érvényesülését az uralkodónak kell biztosítania felülről, s az alattvalóknak kötelességük engedelmeskedni neki. Ugyanakkor Mozi a tanításának transzcendens igazolást is ad, azt állítva, hogy az egyetemes szeretet az Ég törvénye.

A motista iskola

Tanaik terjesztésére és gyakorlatba ültetésére Modi és követői afféle iskolahálózatot építettek ki Kína különböző fejedelemsé-

geiben. Ezekben a tanítványok szigorú hierarchikus rendben, aszketikus körülmények között éltek. Érdekessége volt ezen iskoláknak, hogy a motizmus alapvető pacifizmusa ellenére a tanítványok katonai tanácsadókként szolgáltak a fejedelmi udvarokban. Ez azonban csak látszólagos ellentmondás: Mozi ugyanis azt hirdette, hogy az igazságos védekező háború kifejezetten helyes, ezért iskolája követőinek jártasságot kell szerezniük a védekező háborúk technikáiban is. Ezért ha egy fejedelemséget támadás fenyegetett, szívesen fordult a – több haditechnikai újítást is bevezető – motistákhoz segítségért. Mozi követői azonban nemcsak a háború iránt érdeklődtek: a nevük alatt maradt fenn néhány olyan szövegtörredék is, amely logikával, geometriával, matematikával és más tudományágakkal foglalkozik.

Az iskola utóélete

Amikor az Első Császár a Kr. e. 3. század végén elrendelte a „nagy könyvégetést”, a motista iskola szövegeinek nagy része is megsemmisült. Az ezt követő Han-korban a konfucianizmus, vagyis a motizmus legádázabb ellenfele vált uralkodó eszmévé, így a motizmus gyakorlatilag eltűnt, maradék szövegeit csak afféle régi érdekességekként kezelték. E szövegek – hiányosan – a *Mozi* című könyvben maradtak fenn. A *Mozi* kutatása ma reneszánszát éli, hiszen Mozi számos, filozófiatörténetileg igen fontos eszmét fogalmazott meg.

Salát Gergely

Konfuciusz-kvíz

A Konfuciusz Krónika újból vetélkedőt hirdet olvasói számára. A feladat egyszerű: az alábbi tíz kérdésre kell válaszolni, s a megfejtéseket e-mailben vagy postai úton eljuttatni az ELTE Konfuciusz Intézethez 2010. január 15-ig. A kérdésekre a válaszok megtalálhatók a Konfuciusz Krónika jelen számának cikkeiben.

1. Mit nem illik tenni az evőpálcikákkal?

- a. Rizst kotorni velük a szánkba.
- b. A csészében lévő rizsbe szúrni őket.
- c. A mellettünk ülő személy tányérjára falatokat helyezni.
- d. Levesből kihalászni a hús- és zöldségszabványokat.

2. Melyik modern művészeti akció történt meg ténylegesen?

- a. Ma Liuming meztelenül bejárta a Nagy Falat.
- b. Cang Xin 99 művészársával együtt babot csírázott a köldökében a Tiananmen téren.
- c. Cai Guoqiang Tang-kori női ruhában megfürdött a Pompás Tisztaság tavában, s közben forradalmi dalokat énekelt.
- d. Gao Zhen és Gao Qiang száznapos tojásból felépítették a Madárfészkek stadion kicsinyített mását.

3. Melyik híres kínai személyiség járt Magyarországon a 20. század elején?

- a. Cixi anyacsászárné
- b. Yuan Shikai
- c. Kang Youwei
- d. Sun Yat-sen

4. Ki ment követségbe a yuezhi néphez a Han-korban?

- a. Zhang Qian
- b. Han Wudi
- c. Sima Qian
- d. Laoshang shanyu

5. Hogyan készült hagyományosan a koldus csirkéje?

- a. Az értéktelen, általában koldusoknak adott részeket (farhát, láb) izletes szószban sütötték ki.
- b. A csirke darabjait nyílt tűzön párolták.
- c. Az egészben hagyott csirkét agyagba burkolva sütötték meg.
- d. A csirkét ízesítetlen vízben főzték meg, némi tésztaival.

6. Mi volt Xi'an városának régi neve?

- a. Chang'an
- b. Xianyang
- c. Yan'an
- d. Lishan

7. Mi volt Dai Sijie első regényének címe?

- a. Farkastotem
- b. Balzac és a kis kínai varrólány
- c. Nők egy fedél alatt
- d. A Di-komplexus

8. Melyik állítás igaz Benyovszky Móricra?

- a. Pekingben sikerült bejutnia a császári palotába.
- b. Fujian tartomány alkormányzójának nevezték ki.
- c. Sosem járt kínai területen.
- d. Rövid időt töltött Taiwan szigetén.

9. Mi volt jellemző a hölgyek viseletére a Tang-korban?

- a. A domborulatokat elfedő, bő ruhát viseltek.
- b. Gyakran fogyókúráztak, mert karcsú volt a nőideál.
- c. A lábat lánykorban elköttették, hogy a lábfej apró maradjon.
- d. A homlokukra holdsarló alakú mintát festettek.

10. Mi igaz a tiantai iskolával kapcsolatban?

- a. Az alapítójáról kapta a nevét.
- b. A hirtelen megvilágosodás tanát hirdeti.
- c. A Lótusz szútra tanításait tartja a legtokéletesebbnek.
- d. Fő istensége Amitábha Buddha.

A megfejtéseket e-mailen a media@konfuciuszintezet.hu, postán az ELTE Konfuciusz Intézet, 1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F címre várjuk, 2010. január 15-ig. A megfejtést beküldők között értékes könyvnyereményeket sorsolunk ki. Kérjük a beküldőket, hogy nevük és e-mail címük mellett postacímüket is adják meg, hogy a nyereményt postázni tudjuk. Az ELTE Konfuciusz Intézet a személyes adatokat bizalmasan kezeli, azokat harmadik félnek nem adja ki.

Előző számunk Konfuciusz-kvízének nyertesei: Döme Ármin (Pécs), Fiser Noémi (Gyöngyös), Igaz Klára (Budapest).

KÍNAI NYELVTANFOLYAMOK AZ ELTE KONFUCIUSZ INTÉZETBEN

Az ELTE Konfuciusz Intézet azzal a céllal alakult 2006 decemberében, hogy minden érdeklődő számára lehetőséget teremtsen a kínai nyelv megtanulására. A kínai a legtöbbek által anyanyelvként beszélt nyelv a világon, s a nyelvtanulók körében is egyre népszerűbb: jelenleg 60 millióan tanulják idegen nyelvként, de ez a szám becslések szerint 2010-re 100 millióra fog növekedni.

Ha kínaiul szeretne tanulni, válasszon minket,

- mert az órákat kínai anyanyelvű vagy Kínában képzett magyar anyanyelvű tanárok tartják;
- mert a legmodernebb – nemzetközileg tesztelt és bevált – multimédiás tananyagokat használjuk;
- mert órabeosztásunk rugalmas, a diákok igényeihez alkalmazkodik;
- mert nálunk magánórákat is vehet;
- mert az ELTE Konfuciusz Intézetben tanulhat kínaiul a legkedvezőbb feltételek mellett;
- mert nálunk ingyenes nyelvtanfolyamok is indulnak;
- mert ez egy hosszú távra szóló befektetés;
- mert a kínai nyelv nem is olyan nehéz...

Intézetünk rendszeresen indít különböző szintű nyelvtanfolyamokat, nemcsak magánszemélyeknek, hanem cégeknek is.

Nyelvtanfolyamainkra
a beiratkozás folyamatos.

Jelentkezés:

- személyesen: az ELTE Konfuciusz Intézetben (1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F I. 16.)
- telefonon: a 06-1-411-65-97 számon (H-Cs: 8.30–13.00, 14.00–16.00; P: 8.30–14.00)
- interneten: a www.konfuciuszintezet.hu honlapon.

